

3

פ"ג א כסות שהייב אדם לעשות בה יציאת מן התורה היא כסות שיש לה
די בנשים או יותר על ד' ומכאן לקמן: ומ"ש ותיבה מיתה ברי
שיחבבה בה ראשו ורובו של קטן המתהלך לבדו בשוק וכו'. כתיבה כפרק המלמ
(מחמת מ' מ"ח) טעם שהקטן מתחבב בו ראשו ורובו הגדול יולא בו דרך ערלי חייב בלתי

לפי שהלבן מצוי לכל והתכלת אינו מצויה בכל מקום
ולא בכל זמן מפני הצבע שאמרנו:

פרק שלישי

א *כסות* שהייב אדם לעשות

בה יציאת מן התורה
היא כסות שיש לה ארבע כנפים
או יותר על ארבע, והיה מותר
כדי שיחבבה בה ראשו ורובו של
קטן המתהלך לבדו בשוק ואינו
צריך אחר לשומרו ולקדו עמו.

ותורה הכסות של צמר או של
פשתן בלבד: ב *אבל* ג' ונאמרת
של שאר מינין כגון בגדי כשי
ובגדי צמר נפן ובגדי צמר גמלים
וצמר ארנבים ונוצה של עזים

אבל מילה של שאר מינים
כיו עך במצוה יציאת. כסות
הוא כל זולת המזוהר אל שיה
הוא כל זולת המזוהר ע"כ:

וכיוצא בהן אין חייבין במצות יציאת אלא החבבים
כדי להוזהר במצות יציאת. והוא שהיה מרובעת או יותר
על ארבע ויהיה שיעורה שיעור שאמרנו. שכל הבגדים
האמורים בתורה סתם אינם אלא צמר ופשתים בלבד:
ג יעל ארבע כנפות כסותך בעלת ארבע ולא (ק) בעלת
שלוש. אם כן בעלת ארבע ולא בעלת חמש. תלמוד
לומר אשר תחבבה בה אפילו בעלת חמש או יותר על זה.
ולמה אני מחייב בעלת חמש ופוסט בעלת שלש ותיבה
אינו בעלי ארבע כנפות מפני שיש בכלל החמש ארבע.
לפיכך כשהוא עושה יציאת לבעלת חמש או שש אינו
עושה אלא לארבע כנפים המרוקקות זו מזו ומאותן
החמש או השש בלבד. שאמר על ארבע כנפות כסותך:
ד יכסות של בגד (ו) וכנפיה של עור חייבת. היא של
עור וכנפיה של בגד פטורה שאין הולכין אלא אחר עיקר
הכסות. כסות של שני שותפין חייבת שנאמר על כנפי
בגדיהם לא נאמר כסותך ולא למעט שאולה שהגמלת
(ז) והשאולה פטורה מן היציאת שלשים יום מכאן ואילך
חייבת: ה כסות של צמר יעושיין לכן שלה חוטי צמר.

א פ"ג ט טור א"ח ט"ו: ב טור א"ח ט"ו י"ד פ"ג ט טור ב"ז: ג ט טור ט'
י"ד פ"ג ט טור ב"ז: ה ט טור ט"ו:

כנפים שיש לבגד חמרה מורה לעשות בלתי הן מעט הן הרבה מ"ל על ארבע כנפות ומתמעט
מעט והרבה נעלה ג' ספול אף אם העול נעלה ד' ענין וילכא, ומתמעט נה ד' יומר
שקין לטעול ככל הכנפים אלא כ"ד מהם ע"כ. וכן משמע כסף פ' הקומן (ט"ו) דלמי
מעיל אלא כ"ד, ומ"ש רבינו המרוקקות זו מזו. נראה דמקבלת חמ"ק:

ד כסות של בגד וכנפיה של עור וכו'.
מיתנה דרבה ספק המלמ (טס
מ"ח) והע"ג דרכ האלה פליג עליה פסקו
הפוסקים ברכה. ופירש"י כנפיה של עור שנחממו
קרניה ומלה נהס עור. וכמה מהר"ק בשם ה"ר
מעוז דעטמא משום דכתיב אשר תחבבה בה ואין
אדם מתחבב אלא בעיקר הבגד ומ"ש אולתין
כמה אין לפטור בין לטוהב, ונהיה של עור
כמה מהר"ק דפשיטא דלא מיקרי הכי אלא"כ
רובו של עור: כסות של שני שותפין חייבת
וב"ד, כ"ד פ"ג דלמיטא הוא (מולין ק"ו) אומרת
לזאת אע"ג דכמה רתמא כסותך דידך אין
דשומטת לה כחך רתמא על כנפי נגדיהם אלא
דשומך למה ל' לדרבי יהודה דלמיר טעיה שאלה
פטורה מן הלכות כל שלשים יום:
ה כסות של צמר יעושיין לכן שלה חוטי
צמר וכו' מפני שהצמר והפשתן

פוטריין בין בסנין בין שלא במנין והא"י ש"י
בביתן פוטריין וכו'. כפרק המלמ (מחמת ל"ט)
אמר שמואל משמיה לרבי חושיי אמר פוטריין בשל
פשתן. ופירש"י אומן שני מוטין של לכן של
זמר הם פוטריין כסותן של פשתן עם המלמ
ואע"ג דליכא הפתח מין לנף דהוי של זמר. וזמר
הכי איתעיה ליה של פשתן מהו שפיטרו בשל
זמר זמר בשל פשתים הוא דפטור דמין המלמ
פטור לכן זמר פטור אלא פשתים זמנא לא של
דילמא כיון דכתיב לא תלבש עטמא זמר ופשתים
יהיו גדיילס פתשך ק"ל זמר פשתים ל"ס
פשתים זמנא מ"ש דלזמר רחבה חמ"ד רב יהודה
חושיי אמר פוטריין בשל פשתן ועל פשתן פוטריין
והכלך והסורקין כולם חייבין בלתיים ומשני מדרבנן
ה"י מסמבל דקמיין קיפא הן כמניין פשתים
אלא כמניין פוטריין חייבין בלתיים כמניין פוטריין
היינו דמפטרו כמניין אלא ח"ס דלדרישה זמר
ופשתים הוא דפטור אי מהוה של ל"ק כדריבא
דרבנא רמי כתיב הנוף מין כף וכתיב זמר ופשתים
הא כילד זמר ופשתים כיון כמניין בין של
פוטריין. ומשני שרבינו פסק כמתמא פקד ה"ר כ"ד
למין חייבין בלתיים מן המורה אלא טעיה של
זמר או של פשתים אבל טעיה של שאר מינין
אינה חייבת בלתיים אלא מדרבנן כשכל כמניין
דלזמר ופשתים פוטריין בין כמניין בין כמניין
ושאר מינין פוטריין נמניין ועל כן כמניין פוטריין
לא היינו דרשא דרבנא דמין דמ"ל דעלימ
דמלך

הנהוה מ"יטויות
דפשי רם בעלת ה' והיא רב ששה פשי דהך היא כמא רבציה לליתיה פירוש שיעשה
מליתו כך כדי להטיל בה יציאת לא עבר ולא כלום ופוטריה היא ט"ס שיהיה בעלת ה'
וכתב ויש פירושים אחרים אך זה עיקר ורבינו שכתב פסק וכתב בעלת ה' ז"ה פטורה
בעלת ה' בפי' רבתיים סימני תרתי כתיבת דפליי חרא פופר והרא מחייב ואמר רב ארא
כדי ארבה טעיה בעלת ה' א"ב פירוש דרבנן פטורה ולי' ישימאל חרב ופסקי לה הילכא
כ"ד ע"כ אבל רש"י פירוש רתם דרבנן ב' רבתי רבמא בעלת ה' דלמ"ל ל"י כנפיה
רבתי ולא להטיל לנף תמישה דרשות יציאת לארבע כנפות ו' ישימאל דאמר אביהן
ה' כנפות ה' רבתי ורמנא בעלת ה' נ"י להטיל לטעול רבתי הוא כל אהא כנפות בא"י
ונשה היא ע"כ: ד [ג] נשאל לרבינו שכתב על קטא בה ארבע כנפים אמאי אינו מחייב
בציאת וטורי אמר רישום דקתיין פקד התכלת היא של עור וכנפיה של בגד פטורה היא
של בגד וכנפיה של עור חייבת בציאת אלא"כ דלא אולתין אלא בהר והרף ה"ן קטא שלש
כיון דתופא סתום אולתין כתיב ונף לפפור ותו כרתיה כבפרי אשר תחבבה בה פרש חלוקה
ופירש"י שיעשה לו כמין חלוק שהיא סתום כעצת: [ד] כתב ר"י שכן תורה שבתה לעשות
בארצותן ביאשת הן כסות אלא שבתים חייבה אחר שלשים יום שנראה מעתה אפילו
היא שמו וענין כיתה תוך שלשים אחר רבי רחב שלא לנרד והמטך לא תפסד ע"כ
והנפיות וכו' כ"ה ב"ה ש"י וסתפק אם יש לפרך ע"כ:

אבל

מנדל עוז

האמרין פק המלמ והכלך כנר פירש ר"מ ו"ל נפיתים המשיית אשר לו נלכין הערד מ"י דתמב
שנת ששאל המשי מ"ן: ב ד אלא כ"ד ר"ב א"ב"ה כ"ד עד חמ"ש שקי הכסות. פק המלמ (ק)
מ"ח: כסות של שורשים ב"י עד ומכאן ואילך חייבת. נחממח מולין פקד לחיבה את (ק) ק"ו):
ה בבית של צמר ב"י עד שלל מניין א"ן פוטריין. פקד מ"ש מעליקין (ק) ר"י) ופקד המלמ (ק)
(ל"ט) ופקד דלמח"ו ד':

ג על ארבע כנפות כסותך בעלת ד' וכו'.
כתיבה כפרק המלמ (טס מ"ח): וכן
פסקו הר"ק והר"ס ומ"ש והא דתעל כנפיה
על כנפי נגדיהם אף בעלי ג' ובעלי ה' ובעלי
ו' ובעלי ז' ובעלי ח' כנר כמה הר"ס דהכי פ"י
ה' לא כתיב אלא על כנפי נגדיהם היא דכל

ב [ב] כרב נתמן דאמר השירים פטורים מן היציאת והפירוש הוא דהיינו השירים הבקך והסירקון
חייבין בציאת היינו דוקא מדרבנן אבל מור רבינו שיהיה אכ"ר ל' דלא ק"ל הכי אלא כרב
יהודה רובא דרבייבוי א"ל חייבין מן התורה וכן פסק הרמב"ם וכן ס"ח וכן ספר ידוים
ח"ל כרב רבינו שכתב וז"ל צא ונבט טאהא מין יעשה מלת שיתחייב בציאת ק"ל כרב
נתמן כ"י ופירא ל"ן כמנא דבי רבי ישמעאל רתנא דבי רבי ישמעאל הואל ונאמר בתורה
בגדים סתם ופ"ס ל' וכתבו בארזי צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים וספק כ"ד אם
הלכה כרב נתמן הרי"ם ב"י והכלה היא דב תורה ורמא פליגי עליה ה"ם ומחייבי שאר
מינין מן התורה ורמא ששים צא ד"י כולם ויעשה מלת צמר אי מנפשיה בעלי רא"ם
עוד כתב בסוף העשה תולדה ורמנא יציאת שירים כק"י וסירקון אילכא דרב נתמן רבינו
בגד של צמר ופשתים והוא השירים והבך והסירקון חייבים בציאת וסוקי לה ד"ן בפי'ק
והכלה כרב צמר: ג [ג] ככתיבת התכלת ובפי' רבתיים רבתיים בעלת ג' ופירשה בעלת ה'
ודלא כדריא התרם רבתיים בעלת ה' ובעלת ג' ואפי' תחבבה בה סימני לה פרש לנפיה
סמנא וכן פסקו הרמב"ם וכן ס"ח וכן רבינו דבבלי גוילה והתחיל שיש מאזה בקראו לא
סימנ אלא בעלת ג' וכן משמע בשילהו הקומן דאמר רב ששה ביה רבי אריה הוא כמאן
בגדנא דליתיה פירוש חתך איד כמפוטרו לטעור בציאת לא עבר ולא כלום ט"ס שיהיה
בעלת ה' פירוש לא עבר ולא כלום לא פ"י אותה בה מן היציאת. אבל רא"ם פסק כדריא

פ"ג א כסות שהייב אדם כ"י עד ולקד עמו. פק המלמ (ק) מ"ח) ופקד הקומן רב (ק)
(ל"י): כרב הראב"ד ו"ל ו"ס אחר וכו' אלא לא כל קטן משערין ע"כ: וז"ל:
אופ"ר מ"ס ק"י: ותורה הכסות של צמר או של פשתים בלבד. פק המלמ (ק) מ"ח):
ב אבל מילה של שאר מינין כגון בגדי צמר ובגדי צמר גמלים (טס): כרב הראב"ד ו"ל הממונה
ל' שיה הוא כל זולת המזוהר ע"כ: וא"י א"כ יסא כמא ילמא אמר שאל המינין ויולא כן מן

ומהו

ומ"ש ובעל העיטור כתב כו' עד בגילוי הראש. כל זה מדברי בעל העיטור וטעמה לדוקא גבי אצילות אמרו צעין עיטוף גמור אבל גבי ציצית אשר חכמה זה כתיב לא צעין אלא כיסוי ואין צריך עטוף גמור ועיין ציצית יוסף:

ד ודרך העטיפה רחבה לקומת האיש. פירוש כל סתם טלית כך הוא צלי ספק בין בטלית ארוג בין כשתחכה מנגד גדול אורך הטלית לרוחב האיש הוא כדי שיהא עטוף זה מסביב ולפיכך צריך להחזיר שמי ציצית כו' אבל ודאי אם אורך הטלית לקומת האיש נמי כשר וליט לן זה ולא מידי:

ובעל העיטור כתב דלא בעינן כולי האי אלא כדרך בני אדם שמתכסין בכסותן ועוסקין במלאכתן פעמים בכיסוי הראש ופעמים בגילוי הראש. (ג) ודרך העטיפה רחבה לקומת האיש:

לא הזכירה אלא לגבי אצילות דאמר שמואל כל עטיפה שאינה כעטיפת הישמעאלים אינה עטיפה מחוי רב נחמן עד גזי דיקנא פירוש צריך לכסות פיו והתם הוא דכתיב (יחזקאל כד יז) לא תעטה על שפם מכלל דכולי עלמא מחייבי ג] ובמאורע כתיב (ויקרא יג מה) על שפם יעטה ובמגודה קא מיבעיא לן (מו"ק טו.) אבל כולי עלמא לא מחייבי צעטיפת הראש דאם כן יכסה פיו וכי רבי (ישמעאל) יהודה בר אילעין שהיה מתעטף בצדיקים המצויינים (שם מה:) וכן החתנים מי היו מתעטפים כל כך ואף על גב דמצרכין להתעטף ד] כיסוי דכתיב (דברים כג יב) אשר חכמה זה שמנהג בני אדם שמכסין בכסותן והולכין ועושין עסקיהם פעמים צילוי הראש פעמים ציסי הראש עכ"ל וזה מצוה דכדברי רבינו הגדול ז"ל:

ג, (א) ודרך העטיפה רחבה לקומת איש. גם זה מלשון בעל העיטור (שם) כלומר מפני שדרך עיטוף כך הוא [ב]. ומלשון זה יש ללמוד דטלית קטן שלנו לא נפקינן ביה ידי חובת ציצית שהרי אין רחבו לקומת איש. וכמו רבינו הגדול מהר"י אבובז ז"ל ומיהו מאחר שכתב רבינו צמחון שאם יש לו ציצית בחלוקו יכול ללבוש מיד וכו' יש ללמוד שהוא סובר דשפיר נפקינן ביה טליתות קטנים ידי חובת ציצית דכל בגד שיט לו ארבע כנפות חייב ציצית ומה שכתב ודרך העטיפה רחבה לקומת איש שרואה לומר רוחב הבגד לקומת איש לא אמר זה אלא על דהיה יותר טוב לא לעכב ע"כ. ואפשר דהכי קאמר דרך העטיפה רחבה לקומת איש ונמצא ששמי ציצית נופלים לו מזה ימין ושמים מזה שמאל וצריך שיחזיר שמי הציצית לפניו ושמים לאחוריו וצטלית קטן ממילא הם שמי ציצית לפניו ושמים לאחוריו ומשום הכי נקט רחבה לקומת איש משום דבהאי גונא הוא שצריך לומר זה ומחזיר שמי ציצית לפניו ושמים לאחוריו: **ובתוב** במדכי (ה"ק סי' מתקמג) דהיי טליתות קטנים שלנו אינם מן המוצהר דלא מיקרי אשר חכמה זה ואף ראשו משמע קצת שצריך לכסות מדענין צפרק התכלת (מנחות מ:) שיעור טלית שהקטן מתעטף בו ראשו [ורוב] וגדול יוצא בו עראי וכו' משמע שצריך שיהא עליו שם מלבוש ראוי לכסות לכל הפחות לקטן וסימן לדבר שאנו מצרכין להתעטף ציצית וכן באצל עטיפת הראש ולכן קורא רבי חגר על העושין ה] בין ציצית בין בלא ציצית כי רפיח צדיה משום ספק מעשה להניח טלית בת ארבע כנפות בלא ציצית. ובעל ארחות חיים כתב שצמח צמחנה שהעושה טלית כזה ומצרך להתעטף עובר על לא תשא: **ובצבורקי** יוסף (דף פ"ו) (ציצית יא:) כתוב לסחור טענות אלו שמה שמצרכין להתעטף אפשר שהוא לפי מנהגם אבל משורת הדין כל כסות של ארבע כנפות חייבת ציצית ויוצא זו ה] ממנו ציצית אע"פ שאין בו לא כיסוי ולא עיטוף דרחמנא (בגדיכס) [בגדיהס] (במדבר טו לה) וכסותך (דברים כג יב) קאמר וכל מלבוש וכסות צמחנה ואי משום אשר חכמה זה ההוא לאו לכיסוי הגוף או עטיפת הראש אלא (מנחות מג.) לרבות כסות סומא או צעלת חמש והרי אמרו (שם מ:) טלית שהקטן מתכסה בה וגדול יוצא בה עראי שהיא חייבת ומסתמא אין זה לגדול כדי עטיפת הראש וכיסוי רוב גופו אלא ודאי כדאמרן וכן פשט המנהג בכל ישראל לעשות טליתות קטנים שצושיין שלא מיעטו (שם מג.) מוראיתם אותו (במדבר טו לו) אלא כסות לילה או כסות סומא ולא כסות שחמת המקטורין וכן פסק הרב בעל הלכות ז"ל ואין להרהר בזה (א) עכ"ל וכן הסכים בעל העיטור: **ובתרומת**

דרכי משה

ח (א) ומכ"מ מקום מצוה מן המוכהר שיהא כולו מעוטף במצוה ובאלו טליתות הקטנים שנהגו אין מברכין להתעטף אלא נוהגין לברך על מצות ציצית ואין לבטל המנהג ונוהגים גם כן לעשות המצוה מעומד עכ"ל [נמוקי יוסף]:

פרישה

(ג) ודרך העטיפה רחבה וכו'. גם זה מלשון העיטור. כתב בית יוסף נראה דהכי קאמר דרך העטיפה רחבה לקומת איש ונמצא ששמי ציצית נופלין לו מזה ימין ושמים מזה שמאל ה] וצריך שיחזיר שמי ציצית לפניו ושמים לאחוריו. ראונו לומר כיון שרחבה לקומת איש צהאי גונא צריך לומר זה מחזיר שמי ציצית לפניו ושמים לאחוריו וצטלית קטן פשיטא דנפק ידי חובת ציצית שמי ציצית הם שמי ציצית לפניו ושמים לאחוריו וכן ממה שכתב רבינו צמחון אם יש לו ציצית בחלוקו יכול

דרישה

וכו' וכהאי גונא כתבו התוספות והרא"ש פרק קמא דפסחים וסוף פרק רבי אליעזר דמילה בשם רבינו חם לענין ברכת מילה עיין שם:

הדושי הגהות

ח ואן עיין שם בתוספות ד"ה לשמואל: וכו' ודי נראה טעמו משום שהציצית השורים לאורך הבגד לנו יהא רחבה לחומת איש שחאה נוספת

הדשן (סי' מה) כתב בשם הר"ם אור זרוע (שו"ת מהר"ם אור זרוע סי' ד) שמהר"ם הורה לברך על טלית קטן שיש לו בית הצואר ולנשך אותו ושצבו כתב דלא מחייב דרך לבישה אלא דרך עיטוף מדמזכרין להטעם ומקד' לאור זרוע ראיתי כמה תלמידי חכמים נהגו לתלות טלית קטן ברצועה בצואר ומונה כל הטלית מאחוריהם למעלה ככתפיהם רק שמי ציצית העליונות נכפלו לפניהם על החזה ולדעתם בדרך זה חשיב עיטוף ולא לבוש ונראה דצאתו דרך נמי לאו עיטוף מיקרי דעיטוף בכל מקום משמע עטיפת הראש וצמיחה היו רגילים בכסות הראש והגוף ולכן מקנו לברך להטעם ציצית ולדין דכל כסות שלנו רק לכסות הגוף אין נראה כלל שתפטר מציצית דעיטוף לא כמיבא ולא רמיזא בצורייתא עד כאן

ה ומכסה ראשו כו'. פירוש שיכסה ראשו צלילת של מצוה שלא יהא בגלוי הראש מטלית של מצוה לפי שכסוי זה מכניע לב האדם ומציאו לידי יראת שמים ודכונה איתא בפרק קמח דקידושין (מ.) לקאמר כגון רב כהנא דגברא רבא הוא ומצעי ליה סודרא אריטיה ופירש רש"י דגברא רבא הוא ולא חזיל בגלוי הראש עכ"ל איתא דקרי ליה רש"י גלוי הראש כשאין עליו סודר של תלמידי חכמים והכי נמי קרי ליה בעל העיטור גלוי הראש כשאין עליו טלית של מצוה ונראה דהיינו לומר שראשו יהא מכוסה צלילת של מצוה כל שעה שלא יהא רגע בגלוי הראש כל זמן שהטלית עליו וכך הוא ניהוג הצנועים:

ד ומחזיר שתי ציציות לפניו ושתי ציציות לאחוריו שיהא מסובב במצות: (ב) (ה) ומכסה ראשו שלא יהא בגילוי הראש:

(ב.) והאגור (סי' כח) כתב בשם מהר"י מולין (תשו' מהר"ל החדשות סי' ד) שעל פי אור זרוע נהגו קצת לעשות חמיכה מרובעת ברצועות אכן יש לעשות הכתפיים רחבים מכאן ומכאן דלא יתיי אורח דהאי גיסא ודהאי גיסא ומצטל ליה (עי' עירובין י:). ומהר"י קולין כתב בסימן קמ"ט שאין לסמוך על מה שכתב הר"ם בשם אביו דלא מחייב דרך לבישה אלא דרך עיטוף שכבר נהגו כל ישראל לברך על אותן טליתות של ארבע כנפות עשויות כעין גרוטיה וגם האגור כתב בשם מהר"י מולין על חוואר זרע טלית קטן לא ראיתי נוהגין לעשות זו לנאות אלא כמנהגינו ציבת הצואר וכן נהגו גדולי ארצנו ולא חשו על אור זרוע. ורבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב ג"כ להעמיד דהני טליתות קטנים אף על פי שאין בהן עיטוף שפיר נפקינן בהו ידי חובת ציצית ובסוף דבריו כתב והרובה לדקדק צמורה ולקיים מצוה עטיפה ציצית שלנו יקח ה' הציצית בשעת הברכה וישים אותה על ראשו רחבו לקומתו וצוה יאל קצת ידי חובתו וכיוצא בזה כתוב בתרומת הדשן (סג) וזה לשונו והנהג צלילת שיש לו בית הצואר יעשו קצת גדול שיוכל לכסות ראשו ורובו מאחוריו ובשעת ברכה יעטפו על ראשו ויפשיטנו לאחוריו ויעמוד כך מעטוף לפחות כדי הילוך ארבע אמות ואחר כך ימשכו מעל ראשו לפניו שיהיה נתלה בצוארו ציבת הצואר של טלית (ג) ואם תאמר לפי דעה אור זרוע אין שום מצוה צמיה שהוא לבוש ציצית כשהוא בצוארו יש לומר דאין קפידא כל כך רק על תחלת חיוב המצוה לא על שיהיו המצוה והציצית רחיה קצת לדבר:

ד ומחזיר שתי ציציות לפניו ושתי ציציות לאחוריו וכו'. גם זה מדברי בעל העיטור (סג) וכן כתוב ברומק (סוף סי' שסא) וכתב דאיתא במדרש (אגרי הונא בלקוט שמעוני בשלח רלד) בפסוק (שמות יד כב) והמים להם חומה שהכריזו גבריאל למים שאתריהם וההרו שעמדין להשליך כנף ציצית וקשר של תפילין לאחריהם ובהגהת מיימון סוף הלכות ציצית (פ"ג אות כ) מיייתי ירושלמי ט' דקאמר גבי קטן לא סוף דבר להטעם אלא שידוע להשליך שמי כנפות לאחוריו:

(ג) ומכסה ראשו שלא יהא בגילוי הראש. גם זה מדברי בעל העיטור (סג) ונראה דלאו למימרא שיכסה ראשו כדי שלא יהא בגלוי הראש לגמרי שאין זה מענין מצוה ציצית ועוד דהיאך הלך לעשות רכזיו וליטול ידיו בגלוי הראש אלא היינו לומר שאע"פ שראשו מכוסה דרך צנועים להטיל סודר או טלית על ראשו וכדאיתא בשלהי פרק קמח דקידושין (עט:) משתבח ליה רב חסדא לרב הונא ברב המנונא דאדם גדול הוא א"ל לכשיבא לידך הצוארה לידי כי תאח חזייה דלא פריס סודרא א"ל מאי טעמא לא פריסת סודרא א"ל דלא נסיבנא ופירש רש"י דלא פריס סודרא כדרך הנשואין שהיו רגילין לכסות ראשם עכ"ל ופשיטא שלא היו הצנוריים הולכים בגלוי ראש ממש אלא ודאי היינו סודר או טלית שפורסין על הראש לנניעות ולפי שכסוי זה מכניע את לב האדם ומציאו לידי יראת שמים וכדאיתא בסוף מסכת שבת (קטו: וע"ש) דאמרה ליה אימיה לרב נחמן בר יצחק כסי רישך כי היכי דתיהוי עלך איתמחא דשמיא לך כתב שיכסה ראשו צלילתו כדי שלא יהא בגלוי הראש מסודר או טלית שדרכן ליתן על כסוי התחמוץ שבראש. ואפשר דהכי קאמר יכסה ראשו בענין שלא יהא בגלוי ראש מטלית של מצוה שצריך שיכסה ראשו צלילת לקיים מצוה ציצית מן המובחר (ד) [ג]:

דרכי משה

(ב) וראיתי כמה גדולים שנהגו כדברי מוהר"ם וכן כתב מהר"ק שורש קמ"ט וכן פשט המנהג: (ג) ונראה דמכל מקום צריך להזהר באותן ארבע כנפות שיהיו גדולים קצת שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו דבלאו הכי לא מיקרי בגד כלל ולא כאותן שעושים אותן קטנים ביותר כי די לנו כמה שהקילו הראשונים לצאת בהם אע"פ שהן בלבישה ולא בעיטוף אבל לפחות משיעור טלית לא עלה על דעתן כן נראה לי אך מדברי המרדכי שהבאתי למעלה (ד"מ הארוך ד"ה רחבו) משמע דהמנהג היה אף בפחותים משיעור טלית. והמנהג הנהוג עכשיו שכל ירא שמים יש לו טלית גדול שמתעטפין בו בשחרית

ומברכין עליו והמדקדקין לובשין עוד ארבע כנפות כל היום תחת בגדיהם כדי שלא יהיו בלא ציצית כל היום ופוטרים עצמם מלברך על הקטן בברכת הטלית גדול כמו שיתבאר לקמן (ד"מ הארוך ס"ג ד"ה אעפ"י) ורוב המון העם מברכין על ארבע כנפות אף על פי שהם קטנים ביותר: (ד) ואף כי מצוה לשמוע אל דברי בני ופירושו מ"מ נראה לי שמה שכתב הטור ומכסה ראשו כדי שלא יהא בגילוי הראש הוא כפשוטו כי בלא ציצית אין איסור לילך בגילוי הראש רק מדת חסידות כמו שכתבתי לעיל סימן ב' (אות ב) בשם הר"ם ולכן כתב דבשעת עטיפת ציצית צריך לכסות ראשו ט"ו*]:

פרישה

(ה) ומכסה ראשו שלא יהא וכו'. כתב בית יוסף גם זה מדברי בעל העיטור ונראה דלאו למימרא שיכסה ראשו כדי שלא יהא בגלוי הראש לגמרי שאין זה מענין מצוה ציצית ועוד דהיאך הלך לעשות רכזיו וליטול ידיו בגלוי הראש אלא היינו לומר שאע"פ שראשו מכוסה צלילתו לאו למימרא שיכסה ראשו צלילתו

עכ"ל ודבריו דמוקים לכן נראה לי דכלל ציצית וטלית אין איסור כלל בגלוי ראש רק מדת חסידות וכמו שכתבתי לעיל סימן ב' (אות ו) ואף אם תאמר שאסור להלך בגלוי ראש מכל מקום לעמוד במקומו מותר בגלוי הראש והא חזונו לו דשעת שרצה להתעטף צלילתו אה שעומד על מחומו אפילו

6

טז א שיעור טלית להתחייב בציצית וכו'. נתייחס צפרק טז א שיעור טלית וכו'. פירוש כשקטן בן תשע מתכסה בו התכלת (מ:) טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא זה דרך ערשי חייבת ציצית אין הקטן מתכסה בו ראשו ורובו אע"פ שהגדול יוצא זה ערשי פטורה ופירש רש"י והגדול יוצא זה ערשי שאינו צדש ללאת זה לשוק. וצנמוקי יוסף (יא: ד"ה טלית) כתוב טלית שהקטן המתכייש ללאת לחוך בלא כסות מתכסה [נה] ראשו ורובו חייבת לכסותו קרינן ציה. והרמב"ם כתב צפרק ג' (ה"א) ומהיה מדהה כדי שימכסה זה ראשו ורובו של קטן המתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשומרו ולילך עמו וכתב הראב"ד יפה אמר שלא בכל קטן משערין אלא צוה שיכול לילך לבדו שהרי אמרו והגדול יוצא בו ערשי אלמלא

סימן טז

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן
[א] כמה שיעור הטלית להתחייב בציצית:

א (ה) שיעור טלית להתחייב בציצית כל שקטן בן תשע שנים יכול לכסות בה ראשו ורובו וגדול אינו מתכייש לצאת בה באקראי לשוק. אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אף על פי שגדול יוצא בה באקראי לשוק פטורה:

פירוש כשקטן בן תשע מתכסה בו ראשו ורובו או חייב הגדול להטיל בו ציצית אם אינו מתכייש להלך זה לשוק ואפילו אינו הולך אלא באקראי חייב להטיל זה ציצית אלא אם כן יוצא זה באקראי ולא צקבע אצל ציצית זה צקבע חייב להטיל זה ציצית אע"פ שאין הקטן בן תשע מתכסה זה ראשו ורובו והכי משמע מלישנא דצרייתא מדהני סיפא אין הקטן מתכסה זה ראשו ורובו אע"פ שהגדול יוצא זה ערשי פטורה ולא חייב צקבע אע"פ שהגדול יוצא זה פטורה אלא דוקא ציצית זה ערשי פטורה אצל יוצא זה צקבע חייבת ציצית בשעה שלובש אותה הגדול. ומשמע נמי דאפילו אם הקטן מתכסה זה ראשו ורובו אם הגדול מתכייש זה ללאת בשוק אפילו באקראי אפילו אם לובש אותה בניית פטורה דהדין גס כן חלוי לפי מה שהוא הגדול. ואינו יודע מה ראו הגדולים מהר"י אבוהב ומהר"י חביב וצ"ח יוסף להאריך בפירוש צרייתא זו ופירשו דהכי קאמר כל שהקטן מתכסה זה ראשו ורובו אז ודאי גדול יוצא זה ערשי לשוק וכו' דלפי עני"ד לימא להאי פירושא אלא כדפירשתי וכדמשמע להדיא מדברי רבינו דשיעור טלית להתחייב בו גדול ציצית כשלושב אותו חלוי בשני תנאים. אחד צקטן בן תשע שמתכסה בו ראשו ורובו. שני בגדול זה שלובש אותו אם אינו צדש ללאת בו לשוק: וכו"ש רבינו דקטן זה מייירי צקטן בן תשע שנים נראה דלמד כן ממה שכתב הרמב"ם קטן זה המתהלך לבדו בשוק ואין צריך אחר לשומרו ולילך עמו וסובר רבינו דהיינו בן תשע אצל צקטן סימן ל"א כתב זה לשונו וטלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו וגדול יוצא בו ערשי חייב ציצית ושמעתי שהקטן רצונו לומר קטן שהגיע למינוך כדאמרין (סוכה מג.) קטן היודע להתעטף חייב ציצית עכ"ל והגיע למינוך הוא בן שש וכן שבע. מיהו כדברי רבינו נקטינן דדוקא צקטן בן תשע. וכבר נהגו מנהג שאינו

ללא בכל קטן משערין ע"כ ורבינו שכתב שהוא בן תשע שנים משמע דהיינו ללא כהרמב"ם דהא פחות מכן תשע נמי מתהלך לבדו בשוק ואפשר שרבינו מפרש דהכי קאמר הרמב"ם קטן המתהלך לבדו בשוק עם טליתו ואינו צריך אחר לשמרו שלא יאבד הטלית וכדמשמע מדברי סמ"ג (עשין כו קט.) וסובר רבינו דכל שהוא פחות מכן תשע צריך לשמרו שלא יאבד הטלית: בתוב צארחות חיים כדי שימכסה זה ראשו ורובו של קטן פירוש צארוך וצרוחב ב: ד כתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל דהא דקמני שהגדול יוצא בו ערשי פרושי קא מפרש שזה הכסות חייב מפני שהגדול יוצא בו ערשי לא מפני שהקטן מחויב שהרי הקטן פטור ולפיכך אמר צרייתא אין הקטן וכו' ולא פירש אין הגדול שהוא אינו תנאי ולפיכך כל טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו הוא חייב בלא תנאי אחר כן חמנא כהרמב"ם שלא הזכיר שיעור אלא קטן לבד וכן צפידור רב עמרם עכ"ל: ג. ובך כתב הר"י חביב ז"ל וכתב עוד חוה לשונו שהזכיר והגדול יוצא צרישא דצרייתא כדי להזכירו כפיפא ויאמר אע"פ שגדול יוצא זה שאם לא יאמר גדול יוצא כלל רק שיתלה הדבר צקטן יכול להמכסות וכו' היה מקום לחשוב שאע"פ שלא ימכסה בו הקטן יתחייב אם גדול יוצא זה באקראי

על כן הזכירו צראשונה להודיענו כי לעולם לא יתחייב עד שיהא ראוי לכסות קטן וכו' אחר שכתבתי זה עיינתי בלשון הצרייתא ופירושה וראיתי כי לפי האמת אין לנו צורך מאלה הפלפולים כי לא נאמר זה לשון זה שיעור טלית להתחייב ציצית אלא מ"ר טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו וכו' הכונה האמתית לזאת הצרייתא להורות מה יעשה הגדול היוצא באקראי בטלית קטנה אם יתחייב ציצית או לא ואמר שאם דרך הקטן לכסות בו ראשו ורובו אז יתחייב הגדול שיצא זה באקראי אצל אם אין הקטן מתכסה זה יוצא זה הגדול באקראי פטורה ויכול ללאת זה בלא ציצית [א] וראיה מוכרחת לזה הפירוש מלות קצרות שראיתי צנמוקי יוסף (שם) צפירוש זאת הצרייתא והם אלה חייבת. כסותו קרינן ציה: פטורה. ללא כסותו הוא עד כאן. והרב המחבר א לא דקדק בלשונו וחזר לכתוב הצרייתא ולשון הרמב"ם

פרישה

טז א שיעור טלית להתחייב בציצית כ"ש שהקטן וכו' וגדול אינו מתכייש וכו' אב"א אם אין הקטן וכו' אף על פי שהגדול יוצא בה וכו' פטור. לכאורה משמע דרבינו מרמי קאמר דבעינן שיהיה קטן בן תשע מתכסה זה וגם בעינן שיהיה הגדול יוצא זה ואם כן חייבה למה

דרישה

שנקרע מכל וכל ובהו יחיישב עם מה שאמרנו למעלה בסיומן י"א שאם היה רחוק כמלא קשר אגודל וניתק שאין לחוש בוה שהנה לשם מדבר כשנשאר מהקטן שיעור מה וכאן מדבר כשנקרע מכל וכל וכך תמצא בארחות חיים עכ"ל ונראה לי פשוט דלפירוש החוספות הוצרך מהר"י אבוהב לחילוק זה דהחוספות פירשו דנקרע הטלית קאי אאורך וכמ"ש בסמוך ואמרו כי נקרע תוך שלש אסור לתפרו דלית ביה חורת בגד ולא חשיב כלל אפילו כי תפרו ואם כן ודאי קשה מ"ש מהיה רחוק כמלא קשר גודל ונקרע שאין לחוש בוה אף על פי דשם גם כן קאי אנקרע

חדושי הגהות

7

Mintz, Moses

שאלות ותשובות רבינו משה מינץ

[מהר"מ מינץ]

חלק שני

יוצא לאור עפ"י דפוס ראשון ושאר דפוסים
עם שנויי נוסחאות והוספות חשובות מכת"י
ציוני מקורות והערות, מפתחות ומבוא

על ידי

הרב יונתן שרגא דומב

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשנ"א

8

בבנת חסר וי"ו, כו [הוא] (א) הפסוק (בראשית לד, א) לראות בבנת הארץ שהוא חסר וי"ו²³¹, משה טרוד משה לוי מינץ (א)

סימן קי

7

תהלת דברו פיד שכל, משיב נפש מכל אבקת רוכל, ומתוק לחיך מכל טעימת אוכל, לארי בחבורה. אהו שאירי, ה"ה ר"ג מה"ר יוד' יצ"ו, ברוך את, וברוך טעמך, בפילפולך דלית' מבורך עמוקה, אך ברוב הכנע' כת' ², איני נהנה כלל, וכ"ש בשבחה דידך, אשר הארכת בו כי מה אני. ומעתה אשי' בקיצור, הגם אין ווסתי להיות נושא ונותן ולפלפל ע"י ספר, כ"א פא"פ, דמים שאין להן סוף ³. מ"מ אהבתך אתן דודתי לך ⁴ ומי יתן נשיקתי מנשיקי' פיד ⁵ כלומר לדבר עמך פא"פ, כי דגלך עלי אהבה ⁶. אך מאחר דנסתר איש מבעל אחיו, אקויים בנפשי ידי גלילת זהב ⁷ כו', במיעוט שכלי, הלא מצער היא, ותחי נפשי.

מה (שכתבת א), וז"ל אני קורא תגר על הקטנות ⁸ עכ"ל. נא דוק בלשון שכתב ⁹ וז"ל בודאי תתיכה גדולה ניכר' ד' כנפות וכו', וצריך להרחיק הקרנות זה מזה שיהיה ניכר היטיב כו' עכ"ל.

ואשר כתבת, וז"ל והנה לע"ד אינו קורא תגר כו' אלא על ד' כנפות אשכנו שהוא כמין מלבוש כו', דכיון שהוא מלבוש לא מקרי אשר תכס' בה ¹⁰ עכ"ל. וכה"ג כתבת לקמן. מתו' דברך אילו, נר' דסבר אתה דמלכו' אינו חייב בציצית אלא במה שמכסה בה ¹¹. הא ליתא, דמ"ש כיסוי שנא' ¹² אשר תכסה בה. לביש' נמי כתיב ¹³, ועשו ציצית על כנפי בגדיהם. ש"מ לבישה נמי חייב. ומסתמא תרוייהו צריכה ¹⁴, כדעביד צריכות' ריש פ"ק דיבמות ¹⁵ גבי כלאים, כתיב ¹⁶ לא יעלי' עליך, וכתיב ¹⁷, לא תלבש שעטנו, ה"נ מסתמא יש צריכותה. אע"ג

סעיפים

(א) דין לבישת טלית וד' כנפות.

- 9 במרכזי הלכות קטנות (סוף מנחות) סימן תקמ"ג. ועיין לעיל סי' ע"ח הערה 13.
- 10 דברים כב, יב.
- 11 כדברי המהר"י מינץ כתב בשו"ת מהר"י או"י סי' ד' בשם אבי העזרי וז"ל "דכיון דדרך לבישה הוא לא מיחייב בציצית, דלא מיחייב אלא דרך עיטוף. עיי"ש שהביא מחלוקת הפוסקים בזה. וכן שם בס"י ח'. ועיין בדרשות מהר"ח או"י עמ' 105. ועיין בשו"ת מהר"ל החדשות סי' ד' סעיף ב', שדחה דברים אלו. וכן במהר"ק סי' קמט בסופו — הביא סברא זו ודחה אותה. עיי"ש. וכן עיין בתה"ד סי' מ"ה. וע"ע בתשובות ופסקים (קופר) סי' פ' בסופו.
- 12 במדבר טו, לח.
- 13 עיין במהר"ק סי' קמט.
- 14 ד, ב. 15 ויקרא יט, ט.
- 16 דברים כב, יא.

- 231 עיין בנחלת שבעה סימן י"ב סעיף ס"ו. ובמלאכת חרש ח"ט אות ע"א הקשה שבכל הספרים נמצא פסוק זה מלא וי"ו. ברם גם הוא הסכים לכתוב חסר וי"ו. רק שיקרא הבי"ת הראשונה בחיריק והשניה בשוא והנו"ן בפתח. עיי"ש. ובמהר"ם בז"מ (כו', טור ב') כתב "בבנות". וכן הוא בתופס הכתובה בסמ"ק מצורף ח"ב עמ' ק' — בבנות.
- 1 מהר"י מינץ, בן דודו של רבינו. עיין לעיל סי' ע"ח, תחילת המו"מ שבין שניהם.
- 2 = כ"ח = כבוד תורתך? כת' = כתבך?.
- 3 ראה לעיל סי' ע"ו ובהערה 32* שם.
- 4 ע"פ שיר השירים ז, יג.
- 5 ע"פ שה"ש א, ב.
- 6 ע"פ שה"ש ב, ד.
- 7 ע"פ שה"ש ה, יד.
- 8 עיין לעיל סי' ע"ה. ובלקט יושר ח"א עמ' 44.

דמ"ק ¹⁷ איתא בה"ג ¹⁷
 דכיון דלטן הוא שמא
 ה"ל למ"ק לומר אין ז
 המבואר. (א"כ מודה
 בציצית ¹⁸). אבל את'
 לישנא דידך משמע ז
 דאיתא בהגה ¹⁹ שפט
 ראשו רק הם בגופו,
 ב' לפניו וב' לאחוריו
 שהן כמו ד' כנפות ע
 בציצית, כי מלבוש ג
 שמך וחסדא מילך ²⁰.
 אך בזה ב' ליכ
 כשיעור, ויש לו ד' נ
 על לבישת ציצית, ז
 בהג"ה ²¹ וז"ל הלוך
 כיון דאינה כעטיפת
 כחלוק (וטעמא דקוני
 סתום דאזלי' בתר'
 מה שהוא בגד, אם
 וד' כנפות שלנו, מב
 על מצות. כיון דאין
 לבישת ציצית, (דכל)
 בו ד' כנפות ועשה
 איסרלין מרפורק ²²
 ידעתי, אך לא מט

- 17 אולי כה"ג = כה
- 18 אולי קטע זה ב
- 19 שחזור על מה שכתב
- 19 הגהות מיימוני עיי"ש.
- 20 עיין בטור סי' ז
- 21 באיטלקית.
- 23 לא מצאתי. בר
- 24 מ"ע כ"ו.
- 25 עיין בשו"ת מ

דמ"ק¹⁷ איתא בה"ג¹⁷ וז"ל אין זה מן המובחר דלא מיקרי אשר תכס' בה עכ"ל. זהו פירושו, דכיון דקטן הוא שמא אין בו שיעור שנתנו בה חכמים, דמצוי גדול לצאת בו עראי. מ"ת, א"כ ה"ל למ"ק לומר אין זה בגד. וז"א, שמא בגד משמע בין גדול בין קטן. לכך נקט המ"ק לישנא המבואר. (א"כ מודה אתה שהוא מלבוש א"כ הא כתוב על כנפי בגדיהם ולמה לא יהא חייב בציצית¹⁸). אבל את' כתב' וז"ל, כיון שהוא מלבוש, לא נקרא אשר תכסה בו עכ"ל. האי לישנא דידך משמע דמלבוש הוי גריעות'. וכן מאד הארכת לבאר פשט מקוטא או מחלוק. דאיתא בהגה¹⁹ שפטור מטעם שהן סתומים, הא לאו הכי, הוה חייב אע"ג שאין מכסה בו ראשו רק הם בגופו, כשאר מלבושים. מכל אילו ראיות איפכא דכל מלבוש שיש ד' כנפו', ב' לפניו וב' לאחריו²⁰, שהוא חייב בציצית, כמו הבגד שדרכו ללבושו שקר' בלועז²¹ וורג"ר, שהן כמו ד' כנפות שלנו, רק שהוא גדול, אם הוא פתוח מב' צדדים פשו' ופשו' שהוא חייב בציצית, כי מלבוש גמור הוא. ומה מאד הארכת להעמיק בפילפולך, ולפרש פשט דוקא חסדא שמך וחסדא מילך²².

אך בזה ב) ליכא ספיקא או נידגוד או גמגום, דמי שלבש בגד גדול באורך ורוחב כשיעור, ויש לו ד' כנפות ב' לפניו וב' לאחריו ויש לו בית צואר באמצע, שהוא חייב לברך על לבישת ציצית, או ללבוש ציצית, כדכתיב קרא²³ על כנפי בגדיהם. (וכן איתא במיימ' בהג"ה²⁴ וז"ל הלבוש טלית כו' הרי זה קיים מצות עשה, הגה). אבל אין לברך להתעטף, כיון דאינה כעטיפת ישמעאליים. ובוה ליכא ספיקא דחייב לברך, אם אינו סתום כקוט או כחלוק (וטעמא דקוט וחלוק דפטורין, היינו טעמא כיון דרובו או עיקרו סתום, הוי כאלו כולו סתום דאזלי' בתר עיקר הבגד²⁵, כדאמרינן²⁶ גבי הוא של עור כו'). וכן האמת, הכל לפי מה שהוא בגד, אם לובשיהו דרך לבישה מברך ללבוש. אם מתעטף בה, מברך להתעטף²⁷. וד' כנפות שלנו, מברך על מצות ציצית. וטעמ' משו' דעיק' לבישתו לשם מצות, לכן מברכים על מצות. כיון דאין דרך לבישה בכה"ג לצורך, רק משום מצוה לבשוהו, לכן אין שייך לברך על לבישת ציצית, (דכל) [דעל] לבישת ציצית מברכין מי שלב' בגד שהוא דרך כל העול' ללבו', ויש בו ד' כנפות ועשה בהן ציצית מברכין על לבישתו. ומה שכתבת וז"ל עיני ראו מהגאון מה"ר איסרלין מרפורק²⁸ וז"ל שלעולם הוא מתעטף²⁹ כו' ומסתמא כוונתו כו' עכ"ל. ידעתי בני ידעתי, אך לא מטעמא דידך, רק כוונתו היה דק' בעיניו לשנות הברכה לברך על מצות

ס ע י פ י ם

ב) דין ברכותיו.

מהרי"ל סי' י' ובחדשות סי' ד', ובמהרי"ק סי' קמ"ט, ובתה"ד סי' מ"ה. ובשו"ת התשב"ץ ח"ב סי' מ'. ובכנה"ג או"ח סי' ח' בהגהב"י הביא דברי רבינו. ולהלכה עיין באו"ח סי' ח' סעיף ה' ו' ובנו"כ שם שהביאו דברי רבינו. ובאריכות בד"מ הארוך שם.
26 בעל תה"ד. עיין לעיל בסי' י"ב.
27 [הט"ק על ראשו ושוהה ומברך, ומסתמא כוונתו שיהיה מכוסה כדי לקיים אשר תכסה בה. אבל בלבישה אינו חייב].

17 אולי כה"ג = כהאי גוונא.
18 אולי קטע זה בסוגריים בכל הדפוסים משום שחוזר על מה שכתב כבר.
19 הגהות מיימוני פ"ג מהלכות ציצית אות ג'. עיי"ש.
20 עיין בטור סי' ח' (ט, א).
21 באיטלקית. ע"פ גיטין ז, א.
22 לא מצאתי. ברם בלשון זה משתמש הסמ"ג מ"ע כ"ו.
24 מנחות מ, ב.
25 עיין בשו"ת מהר"ח או"ח סי' ד' ובשו"ת

ציצית, כיון דבעלמא מברכין להתעטף, לכך מתעטף בראשו מתחילה, כדי לברך להתעטף. וכן שמעתי מפי למדן אחד שמהר"י הנ"ל מברך להתעטף, וכן ברו' לי דטעמא דידיה כך היה. (אבל אם היה סבור דלביש' לא היה חייב לברך, ומשום ההו' רגע שמתעטף בראש יברך, חלילה וחס, אבל כדי להשוות הברכה מועיל זה עיטוף כל דהו וק"ל)²⁸.

ומה שכתבת' וז"ל אבל בקטנות אינו מדבר²⁹, כי למה ידבר בו, אחר שמפוי שיעורו בגמרא כו' עכ"ל. הא לא קושי', דכמה זמנין איתא בגמרי³⁰, כגון אתון דלא קים לכוון שיעורא דרבנן כו' וכן איתא בגמ' י³¹, בענין חגב כנפיו חופים את רובו, בעי בגמ' מאי רובו כו'. וכה"ג טובא דחוינא דאמוראים מסופקים בשיעור' דרבנן מכ"ש וק"ו אנן. לכך עושה די' כנפו' גדולי, כדי להראו' הלכה למעשה.

ומ"ש מטליחו' בקהילות³², הייתי יכול לתרץ שלא נתקנו אלא שלא לברך זהו שאר מינים ושואל עכ"ל. האי שינויי' דחיקי, שיתקנו הקהילות חשובות ויש בהן גדולי(ים) עולם, מילתא דאתא לידי תקלה חלילה וחס. וכן לא דמי לשאול, כמו כל טליתו' של הקדש שקנו הקהל כדי לברך עליהן, (והרי) [והוי] כמו של כל אחד וא' כשמתעטף בו³³, והוי כמו אתרוג שקנו לצורך כל הקהל³⁴.

לא באתי לדקדק על כל קוץ וקוץ, מאוד פלפלי' בחכמ' והארכת שיש פנים לכאן ולכאן, בד' כנפו' של צמר או של שאר מיני, יפה חילקת ופלפלת, אך מה אומר ומה אדבר, לפי הנראה דליכא כלל שום נידוד, מי שלבש בגד גדול כשיעורו שחייב לברך, שנא' י³⁵ ועשו כו' על כנפי בגדיהם. לכן קשה לי להבין זה שכתבת, וז"ל שאר מינים שאין בהן צד דאורייתא לא חילקו כו', הן שהוא כמו הד' כנפות של רבני אשכנז³⁶ עכ"ל. ק"ק ע"ז על הראשונים אנו בושים כו'. וכן כתבת, וז"ל אבל די' כנפות מצמר³⁶ כו' לא תקנו רבנן שיתחייב מדבריה' י³⁷ עכ"ל. יציבא בארעא וגיורא בשמי שמים³⁸. וכן משמע לשונך דכתבת לא תקנו רבנן שיתחייב מדבריהן עכ"ל. מה שייך חיוב דרבנן. או תקנה אחר חכמי תלמוד כאשר כתבתי כבר³⁹. אלא שצ"ל דסברי רבני אשכנז דהאי צורתה אית ב' חיובא דעשה י⁴⁰ ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם. וכן כתבת וז"ל, וכן י"ל להיפך, אותה של שאר מיני' כשהוא כמו מלבוש אפילו מדרבנן אינו חייב עכ"ל. זה כפלת ושלשת דמלבוש לית ביה משום חיוב ציצית, והא כתיב י⁴¹ ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם, ואם כן מדרבנן גמי למה אינו חייב כדפרי'. וכן כתבת וז"ל והוי כמו ההיא דהלכת א"י⁴⁰ עכ"ל. אמינא לפי דעתי אינו דומה כלל, דכל הנהו דהתם דכולהו מיירי שלא מצי חיוב קל או שיש בו צד פטור, לפטור חיוב החמור כדפרי'. וכן גמי ההיא דפ"ק דמגלה⁴¹ דמספקא לר' אבא⁴² אי קטן מצי מפיק נשי' כו' דמסופק ליה

28 עיין בתה"ד סי' מ"ה. ובלקט יושר ח"א עמ' 8.
 29 המרדכי הק"ט סי' תתקמ"ג.
 30 שבת לה, ב. 31 חולין סה, א.
 32 עיין לעיל סי' עח, שרבינו הביא ראייה שיוצאים בטלית של משי, מזה שנחפשט בקהילות חשובות ליום טוב ולימים גוראים. עיי"ש.
 33 עיין באו"ח סי' י"ד סעיף ג' ובט"ז שם ס"ק ד' ובשע"ת שם ס"ק. ובכנה"ג או"ח סי' י"ד בהגה"ט הביא דברי רבינו.
 34 עיין באו"ח סי' תרנ"ח ובשע"ת שם ס"ק י"ב.
 35 עיין בלקט יושר ח"א עמ' 44 מתשובת מרדכי הארוך על טליתות של חסידי אשכנז.
 36 [שהוא חיוב מדאורייתא].
 37 [כשהוא כמ' מלבוש]. 38 עירובין ט, א.
 39 לעיל סי' ע"ח ובהערה 15 שם.
 40 עיין לעיל סי' ע"ח ובהערה 3.
 41 במרדכי שם סי' תשע"ט.
 42 צ"ל לראבי"ה. עיי"ש.

הי מינייהו עד
 וז"ל הנה מסת
 ממצות ציצית
 לכך עדיף טפי
 דחייב לכ"ע ו
 כנפות מצמר
 עכ"ל, א"כ שי
 משאר מיני, ו
 וקורא אני ע"
 שניהם עם ית
 ואשר כח
 או לגמור⁴⁷.
 ואם טבל בנה
 לשון הן אשכ
 להתכסה בצ
 דהכא לתקן
 ברכה חדשה
 ומה שכו
 חשיבי כו'. ו
 וערכת' אלי
 בבגד הוא כ
 הסנדל כשאי
 כנפות עכ"ל.
 ואין לי לב
 להן דין רצו
 ד' כנפות ענ
 משום חשיבו
 וכן כתבת⁵²

43 עיין ברא
 44 לעיל ריע
 46 עיין או"ז
 47 עיין מקו
 מהדורת רפאי
 48 עיין בשו
 באו"ח סי' קו

11

הגהות מיימנותי פסק הלכות ציצית נאית ירוש הבי"י נ"ה מצד הגהות: מרומת הדשן סימן מו: מנחות מ' מ"א ע"א [ע"א]:

זנים צרמ"א

ומה הדשן סימן שם בגהות מיימוני מ"א אות מ בסם מהר"ם:

טרת זקנים

א פסוקי, הגה על ז' מה שכחתי נאית ר' מכל שכן היכא אפשר יש לסמוך מתירין, כן נראה לי: יארין הרב בעל זקנים הרבה לו חקצו הנייר לכן הורחתי קצו באומרים: שנגזרו רוב ההמון ציצית במלבוש קטן יש דאפילו קטן כן ו מכה בה ראשו וגם לא נמצא שם ו י"ג שנה שלא היא לצאת אפילו א' בשוק, מהג כזה טעל, כי הכל מברכין בטלה, ע"ן בעטרה זקנים:

גודל, ומה " שכתב ב"י [ד"ה ואם] לכולהו פירושים, היינו לנמוקי יוסף [שם], והרא"ש [שם], אבל לרש"י [מנחות מה, א ד"ה ימור] חפירה היו הצור: יג צ"ב, וזה מדברי המרומת הדשן [סימן מן] ורבינו ירוסם [נתיב יט ח"ג] ואזיל לשיטתיה, שכתב שאין נוהגין לעשות ציצית משאר צבעונים, כמו שכתב סימן ט' סעיף ה'. אבל הרצ ב"י פסק שם [ד"ה ומנ הרמזים] לעשות הציצית מלבוש הטלית, א"כ קשה למה כתב הכא משי לכן, דאפילו משאר צבעונים אסור. וי"ל אורחא דמלתא נקט, שרגילין לעשות טליתות לבנים: יד צמטה מש"ש. אבל כשהתפירה למעלה מג' ולמטה מקשר גודל, אין לחוש שיקחו לציצית, כמו שכתב סימן י"א [סעיף טו]. וקצו הנקב אסור [א] לפיכך צמט לכן (מרומת הדשן [שם]). ע"ן מה שכתבתי סעיף ד' [סי' ק"ו]: ונראה לי הטעם שנהגין לתפור חתיכות הנגד בצנפות הטלית, אע"פ דיש אוסרין כמו שכתב סוף סימן י"א, ונהגים כן, משום דרוב בגדים אפילו חדשים, יש תפירה תוך ג' ולרצ עמרים כמאן דפסיק חשיב, לכן נותנין חתיכה של שלש על שלש שאין זה שום חפירה:

מז צמטות (רמ"א) [מהר"ם מינן] סימן ק"י מפלפל היאך יולאין גד' כנפות הקטנים מזה השיעור. ומירוך דבריו, דמוטב לילך בהם מליך כל היום בלא ציצית. וכתב דרכי משה סימן (ט') [ת] נאית א סוף ד"ה רחט, ללמד העם שיברכו בצקר על טלית גדול ויפטרו את הקטן, וילכו בו כל היום. ומ"מ אם אפשר ללמד שיעשה גדול שהוא כשיעור, מה טוב ומה נעים, עכ"ל. וכתב מטה משה [סימן טו] בשם מהר"ל [שו"ת המדעות סימן ד' אות ד] דיש לעשות הכתמים רחבים, א' דלא יתי אורח דהאי גיסא ודהאי ט' שנים, נראה לי דלמדו מדאיתא בהנוקין [גיטין נט, א] במתניתא מנה לענין קטנים הפעוטות דהיינו ט' וכן י', ואמרינן שם כל חד לפי חורפיה, וקטן דהכא נמי איתא בברייתא, על כן נפרשינן דיה כל מה שנוכל דהיינו שהוא יולא ונא לענין הבריות לשאת ולתת, דהיינו מתן ט' ולמעלה כן נראה לי. ובי"י [ד"ה נתן] בשם מהר"י חביב כתב שדברי הטור [א] הם שלא דקדוק, וגם דרכי משה הביאו, ומה שכתב כאן רמ"א דוקא כשהגדול לובשו כו', לא נקט זה לשיעור אלא לענין חיוב ציצית, כלומר דאין שום חיוב ציצית על הקטן רק החיוב על הגדול שלובשו לפעמים, אבל עיקר השיעור נקטן ונעין שכתב ב"י בשם מהר"י חביב, אבל לענין ד' כנפות מבגד קטן מאלד, דאין בו כלל כשיעור כסוי קטן. וזכרו גם כן במדרכי [ה"ק רמו מהקמג] ומסיים, לכן קורא רבי חגר על העושין בין [צ"ל ציצית בין בלא ציצית, כי רפיא בידיה משום ספק להניח

ספיקו בזה: (ו) צמטה מש"ש כו'. דשם הוא מקום ציצית, ואתי למטעי שיצא לדרך חוט התפירה עם הציצית: מז (א) שיעור מצי"ת כו'. לשון הברייתא היא כך [מנחות מ, ב], ח"ר טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו [ו] הגדול יולא בו עראי לשוק, חייבת. אין קטן מתכסה בו ראשו ורובו, אע"פ שהגדול יולא בו עראי פטורה. וסובר הרמז"ם [נתיב ג, א] ואמריו השו"ע, דהעיקר צעשור כסוי הקטן. וטעמם, כיון דאמר נסיפא [שם מה, א] אע"פ שהגדול כו', ולא קאמר איפכא אם אין הגדול יולא אע"פ שהקטן מתכסה פטור, י (אע"פ) [אלא על כרחק] [א] שהכל תלוי בכסוי הקטן. והא דנקט התנא צרישא והגדול יולא, לרבותא נקטיה, אלו יולא בו גדול נקבע

פשיטא דחייב ואז אי אפשר לומר שום שיעור בכסוי קטן, דזה פשוט שהקטן מתכסה בו, (ו) כיון שגדול יולא נקבע, אלא אפילו באין יולא כי אם עראי אפילו הכי מקרי כסוק, כיון דהקטן מתכסה. והטור כתב כלשון הברייתא, רק שבגדול יולא כתב [א] וגדול אינו מחייב ללכת כו', נראה דסבירא ליה דתמיני נעין. והא דלא נקט נסיפא רק אם אין הקטן מתכסה ולא איפכא, דהוא נלמד בקל וחומר, דהא עיקר חיובא הוא בגדול רק שמשערים נקטן, וא"כ קמ"ל התנא רבותא דאע"פ לגבי גדול מקרי על כל פנים בגד עראי אפילו הכי פטור, וכל שכן כשאינו בגד כלל לגדול, דלא אכפה לן במה שמכסה הקטן. ואין להקשות [א] תמיני שיעוריה למה לי דהא לפי האמת חד שיעורא ניהו, י"ל דלאו כל הקטנים שייס. ובטור נקט קטן כן ט' שנים, וגם בזה יש חילוק בין כן ט' לחבירו, וגם במה שהגדול אינו מחייב יש גם כן לפעמים שהאחד צמט יותר מחבירו, על כן זורפו תרווייהו אהדדי. ומה שכתב הטור כן ט' שנים, נראה לי דלמדו מדאיתא בהנוקין [גיטין נט, א] במתניתא מנה לענין קטנים הפעוטות דהיינו ט' וכן י', ואמרינן שם כל חד לפי חורפיה, וקטן דהכא נמי איתא בברייתא, על כן נפרשינן דיה כל מה שנוכל דהיינו שהוא יולא ונא לענין הבריות לשאת ולתת, דהיינו מתן ט' ולמעלה כן נראה לי. ובי"י [ד"ה נתן] בשם מהר"י חביב כתב שדברי הטור [א] הם שלא דקדוק, וגם דרכי משה הביאו, ומה שכתב כאן רמ"א דוקא כשהגדול לובשו כו', לא נקט זה לשיעור אלא לענין חיוב ציצית, כלומר דאין שום חיוב ציצית על הקטן רק החיוב על הגדול שלובשו לפעמים, אבל עיקר השיעור נקטן ונעין שכתב ב"י בשם מהר"י חביב, אבל לענין ד' כנפות מבגד קטן מאלד, דאין בו כלל כשיעור כסוי קטן. וזכרו גם כן במדרכי [ה"ק רמו מהקמג] ומסיים, לכן קורא רבי חגר על העושין בין [צ"ל ציצית בין בלא ציצית, כי רפיא בידיה משום ספק להניח

באר היטב

וכולי עלמא מורו דלאחר חפירה אם הטיל זה ציצית דכשר, ע"ש. וע"ן בשי"ת כנסת הגדולה [שם], ובעולת תמיד [סי' ה]: (יא) בבבגי הטלית. הטעם שנהגין לתפור חתיכות נגד בכנפי הטלית, אע"פ דיש אוסרין סוף סימן י"א,

וכולי עלמא מורו דלאחר חפירה אם הטיל זה ציצית דכשר, ע"ש. וע"ן בשי"ת כנסת הגדולה [שם], ובעולת תמיד [סי' ה]: (יא) בבבגי הטלית. הטעם שנהגין לתפור חתיכות נגד בכנפי הטלית, אע"פ דיש אוסרין סוף סימן י"א,

הות והערות

זה נבאור הגרי"א א שהיה את דברי המג"א: ראה ד"ל ופירושו לעיל ראה משנתו י"ד בפירושו השני חוספות מנחות מ, צ מה שנאמר כן שיעת רש"י: ע"ן אל אברהם ויקן י' אות ו: ויקן ע"ם המקור חיים ודגול מרנס:

סופר בדבריו, וצריך לומר היינו לרש"י ורא"ש אבל לנמוקי יוסף כו': [יב] [סעיף ו] צ"ב כו'. ע"ן מ"א [סי' ג].

ביאור הגר"א

הגהות רעק"א

מז (א) (פניא ריש הסיפא) [ד"ל] צייתי אוריא דהאי גיפא ודהאי גיפא יבבש"ל. ע"ן חוספת שנת סימן שס"ג [סי' ג] וזכרנו כמב כאן בספר מילות שמשון:

צברשי שרד

אלא אטור קשה דסבירא ליה דתמיני נעין, ובאמת על כרחק תרווייהו חד שיעורא, ותמיני למה לי, ועל זה ח"ק, דלא היה ידעין שיעורא דקטן, דאפילו כן ט' אין אחד שיה לפירו, ובגדול למוד נמי לא קני דאית שום, ולכן חד שיעורא לאו סימנא בעלמא הוא, לכן צרפו שני השיעורים יחד. ודברי פרי מגדים בזה ממוהים (אלאו) [אלא]: (ג) שם הם שלא בדקדוק. רואה לומר במה שהולך תמיני, משום דהאי דלאר וגדול יולא בו לאו שיעורא הוא, אלא משום

דכיון להרא"ש כפסוק חסוב לענין דאין מטיילין בו ציצית, הכי נמי אפשר חסוב כפסוק לענין שאין עולה לשיעור גודל. ומה שכתב מה"א סי' י"ב דהספק הוא גם להנמוקי יוסף, לכאורה קשה הא הנמוקי יוסף קמרא ליה דאפילו להטיל בו ציצית אחר התפירה שרי, ומשמע לדברי הבי"י דהיינו אפילו נקבע לגמרי. ובחיינו נאית דשא סימן ק"ג כמבתי בזה, ואין הספק עכשיו לפני: בו (ה) ב"י פק"א וגדול אינו צמט בייש. לשון זה מורה דלינא קאמר ולא

הוצאתי רמ"א שאין צריך ה' אלא ח' אין יבבש"ל

*6. כ"י ד"ה כתוב
גם ארמות חיים:
ב רמב"ם פרק ג'
מהלכות ציצית [הכלה א, ו...]
הארכ"ד [ט]:
יז א. מנתות מ"ג [ע"ט]:
ג שם וכדו' שמעון הרי"ף [ה"ק, צ"ט יא, ב] וברא"ט [ה"ק, צ"ט סימן ג] גם התוספות [שם כה, ב ד"ה ט"ז והרמב"ם צ"ט ג, ט]:

ציצית רמ"א

טו ב' ב"י [ד"ה כתוב] בשם [מורה"י] בן חביב ובשם מהרי" אבובח [ז]:
יז א"י סעיף א:
ג תוספות פרק בתרא דראש השנה [ג], א ד"ה [ה] והרא"ש [שם סימן ז] והרי"ן [שם ט, ב ד"ה ומ"ח] ופרק קמא דקידושין [ג].
א תוספות ד"ה דלא ולר"ש שם סימן מט ור"ן [שם יב, ב ד"ה ט"א]:

גיסא וינטל ליה: א קמן. וצטור כתב כן ט' שנים. ונראה לי דקצירא ליה דזהו שיעור מיעון, כמו שכתבו התוספות ריש ערכין [ב ד"ה שהגיע], דלא כמו שכתב הב"ח הטעור חולק על ה"ה הסמ"ק [סימן ג]: **ז** בשהגדול צובשו. משמע מלשונו, דחס הגדול מתבייש ללכת צו עראי לשוק פטור. דאין לומר שצב להורות שאין חיונו לקטן רק לגדול שלובשו לפעמים עראי, כמו שכתב ב"י [ד"ה כתוב] ע"ש. זה אינו צריך לפרש, דהא הב"י נקט כאן לשון [ה] הרמב"ם [צ"ט ג, א] שיעור עליה וכו', להורות דמשערין בקטן, ונלמדת המיוס על הגדול וה"כ מה מידע רמ"א צהג"ה. אללל חל לומר דזהכי נמי חלילא מלמח, שהגדול לובשו וכו', וכן משמע צטור. אללל שדרכי משה לא העמיק אללל דברי הב"י, וצ"ע. [ה] והב"ח כתב דלא יולל צה בקצו, אע"פ שאין הקטן מתכסה צה ראשו ורובו חייב, ולס הגדול מתבייש לללל צה לשוק אפילו בלא חלילא אפילו לובש חומה צה פטורה, אפילו הקטן מתכסה צה ראשו ורובו, עכ"ל. וכן משמע בגמרא [נמוח מ, ב - מ, א], דלחי' [צ"י] [דחי כפירוש*] ה"י חניצ והרב ב"י, הוה ליה למימר והגדול לובשה למח הזכיר יוללחו לשוק. ואל הרמב"ם שלא הזכיר מגדול כלום, י"ל דקצירא ליה דמסתמא כשהקטן מתכסה ראשו ורובו, אין הגדול מתבייש לללל צה עראי לשוק. וכן משמע בראש"ד [צ"ט ג, א] ע"ש. לכן יס להחמיר שלא לבדך עליו לס מתבייש לללל צה עראי לשוק. וכן משמע ב"ח [דברי ממודות ה"ק אות יח], ובלבוס [שע"ף א].

ואם הוה יוללל צה פטורים און יולללל צה, צטלה דעמו: **ז**
יז א וצברך עציו. דלף מי שאינו מלווה ועושה, יס לו שצר, ושיין לומר ולונו, כיון שהלגשים נללו, וגם הס יס להס שצר:

[א] ה"ה בארך וברוחב 6 ראשו 6 רובו של 6 קמן
ב המתהלך לבדו בשוק 6 ואינו צריך אחר לשומרו:
הגה 6 ואל חייב צציית [ב] דווקא ב כשהגדול לובשו פעמים (ב) עראי יוללל צה לשוק: **ז**

סימן יז

מי הם החייבין בציצית. וכו' ג' סעיפים:

א אף על גב דכתיב [במדבר טו, לט] וראיתם אותו סומא חייב בציצית מפני שנתרבה מאשר תכסה בה [דברים כב, יב] [א] וקרא דוראיתם אותו איצטריך למעט (א) כחות לילח: [ועיין לקמן סימן י"ח צ"י]:
ב [ב] נשים [א] ועבדים פטורים מפני שהיא מצוה עשה (ב) שהזמן גרמא: הנה [ד] ומכל מקום אם רוצים לעטפו [א] ולבדך עליו [א] הרשות בידן כמו בשאר מצוות עשה וצ"ע. [ה] והב"ח כתב דזה ראשו ורובו חייב, ולס הגדול מתכסה צה ראשו ורובו חייב, ולס הגדול מתבייש לללל צה לשוק אפילו בלא חלילא אפילו לובש חומה צה פטורה, אפילו הקטן מתכסה צה ראשו ורובו, עכ"ל. וכן משמע בגמרא [נמוח מ, ב - מ, א], דלחי' [צ"י] [דחי כפירוש*] ה"י חניצ והרב ב"י, הוה ליה למימר והגדול לובשה למח הזכיר יוללחו לשוק. ואל הרמב"ם שלא הזכיר מגדול כלום, י"ל דקצירא ליה דמסתמא כשהקטן מתכסה ראשו ורובו, אין הגדול מתבייש לללל צה עראי לשוק. וכן משמע בראש"ד [צ"ט ג, א] ע"ש. לכן יס להחמיר שלא לבדך עליו לס מתבייש לללל צה עראי לשוק. וכן משמע ב"ח [דברי ממודות ה"ק אות יח], ובלבוס [שע"ף א].
ואם הוה יוללל צה פטורים און יולללל צה, צטלה דעמו: **ז**
יז א וצברך עציו. דלף מי שאינו מלווה ועושה, יס לו שצר, ושיין לומר ולונו, כיון שהלגשים נללו, וגם הס יס להס שצר:

ערך צחם למרהיק"ש

טז עיין משנתי [אלה יעקב] סימן פ"ו:
יז פ"ג ב נשים ועבדים כו', ולס לובשות הוי יורל:

שערי תשובה

טז (א) ורובו של קמן. עיין באר היטב. ומה שכתב שיהיו הכתמים רחבים כו', עיין בשאלת יעב"ח ח"א סימן כ' שכתב שאין קפידא שיהו הכתמים רחבים. ומה שחששו משום דאין אירא כו', ליתא אלל אלא באור הנחשב כמחוצה ע"י לבדו, אבל לא כבגד דלא בעינן לאצטרופי לאירא בהדיא לא אחי אירא ומבטל ליה. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן ג"ט, ע"ש. ועיין בברכי יוסף שיש דעות שונות בשיעור הטלית קטן, ויש לעשות שיקוף הראש וכל גוף האדם עד החזה פנים ואחור, ע"ש בשם [מהרי"ג] [מהרי"ט] צמח. ומה שכתב באור היטב בשם האר"י ז"ל שלא יהיו בחי זרועות לטלית קטן, היינו בחי זרועות ארוכים כמו שעושים למלבוש עליון, אבל מ"מ יכול לעשות כמו נקב שהבנים בו הידים. ועיין בכתבי האר"י [שער הכוונות ציצית דרוש ז]. שהיה לובשו על חלוקו ממש ואינו מלביש בו את ראשו. ומ"מ בשעת הכרכה עשה עטיפה ואח"כ שלשלו עד הצואר והיה מברך להתעטף, ע"ש. ומה שכתב בשם הבית יעקב ע"ש, דמבואר דאף שרוצה ללבושו כך כשהוא מקופל ואין בו שיעור טלית, מ"מ אסור ללבושו בלא ציצית שהרי עומד להתפשט, ע"ש:
שנתקפל אין צו כשיעור כדי להתכסות ראשו ורובו, כתב בשמחת צית יעקב סימן ק"ו דכיון שעומד להתפשט כפשוט דמי אף שלל נתפשט עדיין, והרי יס צו כשיעור, ע"ש. ועיין בצני מייא [הגה"ע אות א]. עליה קטן שיש צו כדי לכסות ראשו ורובו, וע"י החפירה אין צו כשיעור, פטור מצציית, שם [צבנות צית יעקב] סימן (צ"י) [קן]. וכן כתב בלקט הקמח [צ"ט, ד"ה א]: (ב) עראי. ולס גדול מתבייש לללל צה עראי לשוק, אין לבדך עליו. ולס הוה יוללל צה פטורים און יולללל צה, צטלה דעמו. מ"א [ש"ק ב]. ועיין ע"ז. עיין בשיירי נכנס הגדולה [אות א]. ובפסר פרי הארך [מ"א או"ס] סימן א', וצעולס ממיד [ס"ק א]:
יז (א) ועבדים. עיין יז אלללל סימן י"י [הגה"ע]:

באר היטב

טז (א) ורובו של קמן. היינו כשהוא בן ט' שנים [מ"א ס"ק א]. ואותן המלבושים שאפילו קטן בן ה' אינו מתכסה בו אסור לבדך עליו. נתנומה (רמ"א) [מהרי"ם מינין] מפלפל האך יוללחו דל' כנפות הקטנים מנה השיעור. ותיין דמוטב לילך כהם מליילך כל היום בלא צציית. ובדרכי משה [ט"ז] [ח] כתב, ללמד העם שיעורו בצוקר על עליה גדול ופטורו אל הקטן, וילכו צו כל היום. ומ"מ אלללל אפסר ללללל עישה גדול, שהוה כשיעור, מה טוב ומה נעים, עכ"ל. וכמד מטה משה בשם מהרי"ל דיש לעשות הכתמים רחבים, דלא לימי אירא דחלי גיסא ודהאי גיסא ויהי גיסא וינטל ליה. מ"א [יש הסימן]. ובפסר פרי הארך [מ"א או"ס סימן א] כתב בשם פסר דרך חכמה [לר' יהודה ליב פומוטר], נמי ככ אות ג, ששיעורו ג' רצעי פטר דרך חכמה [לר' יהודה ליב ושיעור טלית גדול הוה שיכסה ראשו ורובו בעטיפה, ויגיע עד החזה, ע"ש. כתב האר"י ז"ל [פרי עץ חיים עבר הצציית פרק ז] עליה קטן יותר טוב שלא יהיה צו צתי זרועות. ולס לבש הטלית ונתקפל קלת כדרך לובשי בגדים, ואחר צו כשיעור אין צו כשיעור כדי להתכסות ראשו ורובו, כתב בשמחת צית יעקב סימן ק"ו דכיון שעומד להתפשט כפשוט דמי אף שלל נתפשט עדיין, והרי יס צו כשיעור, ע"ש. ועיין בצני מייא [הגה"ע אות א]. עליה קטן שיש צו כדי לכסות ראשו ורובו, וע"י החפירה אין צו כשיעור, פטור מצציית, שם [צבנות צית יעקב] סימן (צ"י) [קן]. וכן כתב בלקט הקמח [צ"ט, ד"ה א]: (ב) עראי. ולס גדול מתבייש לללל צה עראי לשוק, אין לבדך עליו. ולס הוה יוללל צה פטורים און יולללל צה, צטלה דעמו. מ"א [ש"ק ב]. ועיין ע"ז. עיין בשיירי נכנס הגדולה [אות א]. ובפסר פרי הארך [מ"א או"ס] סימן א', וצעולס ממיד [ס"ק א]:
יז (א) ועבדים. עיין יז אלללל סימן י"י [הגה"ע]:

הגהות והערות

ג עיין פמחה כוללל
מ"ז אות י וסימן מ"ד ח"א
אות ב:
ד ציון המלין כ"י וכו'
הוה כפירוש הט"ו, דכונת
הכמ"א יסני כשיעור אללל
קטן, אלללל המ"א ס"ק ג,
והגר"א ס"ק ב שחיט
דכונת הרמ"א דברי פרי
שיעור ודלא כ"י, מקור
ההנהגה ל"י הוה רש"י וכמו
שכתב הגר"א, ועוד לפירוש
הכ"מ הט"ו:
הגר"א:
דברי:

יז א [א] עיין מה שכתבתי סוף סימן רצ"ו [פ"ק א]:
[צ"יין ס"א]
ב עיין פמחה כוללל ח"א אות מ:
ג כונתו לטומטוס ולאלרגוניוס:

ביאור הגר"א

טז [א] וסעיף א בארך וברוחב, ארחות חיים [הובא כ"י ר"ה נחמן] וכן משמע לשון מתכסה בו: [ב] ויהיה דווקא כו', טור, וגמרא שם [נמוח מ, ב]. וכפירוש רש"י נ"מ, א ד"ה והגדול והרמב"ם [ציצית ב, א]. וש"ס השמיטו. ופירש ר"י אבובח ור"י [בן] חביב נפוכא כ"י ר"ה נתכן דמה שכתוב והגדול כו', לא לשיעורא אלא לרינא, אם הגדול לובשו עראי דחייב, דקטן לאו בר חיובא הוא. והוה שכתוב בסיפא אין הקטן כו', אע"פ כו', ולא קאמר או שאין הגדול כו'. וקשה להולמו כמו שכתב מ"א [סי"ק ט], דא"כ למח לי וצא, הוה ליה למימר לובשה. ועוד חקשי למאן דאמר [שם מ, ב] חובת טלית, ועוד מאי פריך [מ, א] והא אין תנן אין כו'. ואין לומר דפריך אמה שכתוב דוקא שהקטן מתכסה כו', דזה לא שייך לעראי. ובלאו הכי אי אפשר ליישב, שהוא [והיכנס] מפרש בפירושו לפרק ט' דכלאים [משנה ב], אין עראי בלבישותו. וכן כתב בחיבורו [הלכות כלאים] בפרק י' הלכה י"ח. ואם כן מאי פריך הגמרא, ועל כרחך גירסא אחרת היה לו להרמב"ם, ומה למד ר"ן הנוכר לעיל [במחקר], המתהלך לבדו, כדו, דוק, אבל הטור והג"ה מפרשים כפירוש רש"י דלא כ"י [כן] חביב:

טז [א] וסעיף א בארך וברוחב, ארחות חיים [הובא כ"י ר"ה נחמן] וכן משמע לשון מתכסה בו: [ב] ויהיה דווקא כו', טור, וגמרא שם [נמוח מ, ב]. וכפירוש רש"י נ"מ, א ד"ה והגדול והרמב"ם [ציצית ב, א]. וש"ס השמיטו. ופירש ר"י אבובח ור"י [בן] חביב נפוכא כ"י ר"ה נתכן דמה שכתוב והגדול כו', לא לשיעורא אלא לרינא, אם הגדול לובשו עראי דחייב, דקטן לאו בר חיובא הוא. והוה שכתוב בסיפא אין הקטן כו', אע"פ כו', ולא קאמר או שאין הגדול כו'. וקשה להולמו כמו שכתב מ"א [סי"ק ט], דא"כ למח לי וצא, הוה ליה למימר לובשה. ועוד חקשי למאן דאמר [שם מ, ב] חובת טלית, ועוד מאי פריך [מ, א] והא אין תנן אין כו'. ואין לומר דפריך אמה שכתוב דוקא שהקטן מתכסה כו', דזה לא שייך לעראי. ובלאו הכי אי אפשר ליישב, שהוא [והיכנס] מפרש בפירושו לפרק ט' דכלאים [משנה ב], אין עראי בלבישותו. וכן כתב בחיבורו [הלכות כלאים] בפרק י' הלכה י"ח. ואם כן מאי פריך הגמרא, ועל כרחך גירסא אחרת היה לו להרמב"ם, ומה למד ר"ן הנוכר לעיל [במחקר], המתהלך לבדו, כדו, דוק, אבל הטור והג"ה מפרשים כפירוש רש"י דלא כ"י [כן] חביב:
יז [א] ופניתי או וברא כו', כרבי שמעון [נמוח מ, א], דסתמא דגמרא שם מ"ב כו' כוונתיה, וכן בשבת כ"ה ב' ולא נקט שם שאר טעמים ומעיל נפשיה

א קטן. עין מ"א. כמד הצי"ח נשם קמ"ק דמיייר נקטן שהגיע לחנוך והיינו כבר שית וטעם, ומולק עם הטור דכמד בן משע, והמ"א כמד דהטור נמי סובר [דחליל] שהגיע לחינוך וכמסקנות נשם יש אומרים צריש ערכין (ג) [ג] ע"כ ד"ה שהגיע; [דק"ל להי"א] דכמו ביום היפורים משע ועשר הוא הדין כל המלות חינוך כבר משע ועשר, ומשם הוליה [הטור] שיעורו: ב כשהגדול. עין מ"א. הנה נגמרת מנחות נן, מן מ"א א' טעמיה כו' (עין ט"ז) וגדול כו' פירש מהר"י אבוהב צ"י דלון מנחות, אלף לומר דמיייר טעמיה נר חיובא של גדול, אלף המחדר דהעמיק לשון הר"מ שיעור טעמיה [שחייב צעמיה וכו'] צמירור דקאי טעמיה [של] גדול אין לריך להגהה הרב אלף דקונר [נחמ"א] דתרחי ענין, והקשה [המ"א] דבדברי משא (דפוס פיורדא, כי נדפוסו נרלין השמיטו) העמיק להצ"י נשם מהר"י אבוהב ומהר"י חפצי ומקבים עמשה סוף חור כחן, והקשים המ"א לצי"ח דתרחי ענין. גם חידוש דין אס אין קטן ממחכה ראשו ורובו, וגדול אחד יולא "עקבע" לא אמרינן בעלה דעמו "נקבע" (והר"ב השמיט זה נקבע). והוכיח מנגמרת כן, דפירוש (סנהדרין) [בגדול] דנא לומר והגדול [יולא נה], דחידוש קאי על הגדול, היה לו לומר וגדול לנבשה. ואף למהר"י חפצי [שפירש] משום סיפא נקיש אין ממחכה ראשו ורובו אע"פ שגדול "עראי" (כיון דמלה ציבורית הוא) ועוד מכלל הן נשמע לאו, ולמה סיים וחס לאו פשיטא, (שהרי הר"מ ז"ל נאמח לא סיים וחס לאו), אלף ודלתי תרחי ענין ומש"ה אמר נרישא וגדול "עראי" סגי, וסיים וחס לאו או גדול "עראי" לא מהני הא קבע מהני, מש"כ לומר או שאין גדול יולא עראי פטור מכלל הן נשמע לאו. והפ"ה דברי הלכות קתא בעניניו לאו, והוא דהלכות סיים וחס לאו שאין הקטן מתכסה [אע"פ שגדול אינו מתייבש לאלף בו נצקראין] פטור, והוסף עוד וחס הוא קטן כל כך שאין דרך סתם נני חסם להמקוט בו זה שאלו בו נצקראי לשון דעמו נטל, מומת הוא דקאי וזולתי קטן כל כך שאין בו ראשו ורובו של קטן, אלף לדיוקא הא [יולא נה] נקבע מהני וכנ"ל, ועין אליה נהא את כ"י נשם [שייר] נסמח הגדולה [ואם הן] דכמד כן, וזה כמו שכתבתי ע"ל. ועין מה שכתבתי צט"ו:

יו א ולברך. עין מ"א. וכל מוסף נמי ליכא נששים כיון דלנשים מהויים נגזרו, וגם אשה מאיש לנקמה, ואי"ה יבואר עוד נמקום אחר ב:

מחצית השקל

יוצא כו'. אתי לאשמעינן דהחיוב דוקא על הגדול: ואף הרמב"ם כו'. רצה ליישב קושייתם על הרמב"ם הנזכר לעיל: דמסתמא כשהקטן כו'. רצה לומר דוקא ברייתא דקתני קטן סתם, הוצרך להחנות דוקא כשהגדול יוצא. אבל הרמב"ם שכתב קטן המחלק לברו כו', וקטן כזה וודאי אין הגדול מחבייש כו', ולא הוצרך להתנות: וכן משמע בראב"ד. שכתב על דברי הרמב"ם וזה לשונו, יפה אמר (דבעינן קטן המחלק לברו), שלא ככל קטן משערין, שהרי אמרו והגדול יוצא עראי אלמא לאו בכל קטן משערין, עכ"ל. ואי סבירא ליה כפירוש מהר"י אבוהב ומהר"י בן חביב, מאי ראייה מייתי הראב"ד: ועל דבר ראיית מהר"י אבוהב ומהר"י בן חביב השנייה, מה שלא אמרה הברייתא כסיפא גם להיפוך, אם אין הגדול כו', אע"פ שהקטן כו' פטורה. צריך לומר דהברייתא סבירא ליה דאין ממילא מקל וחומר, ממה שפטרה כשהקטן מתכסה כו', ואין הגדול יוצא כו', כל שכן להיפוך כשהגדול יוצא כו' ואין הקטן מתכסה, גם כשהגדול יוצא מן הסתם קטן מתכסה, ודברה הברייתא כהנה וכן אורחה דמלתא:

יו (פ"ק א) ולברך עליו דאף מי כו'. דאי לא היו הנשים מקבלים שכן עליה, לא היו שייך לברך וליתן שכח על המצוה היא. בשלמא על מצוה שמקבל עליה שכן, ראוי לו יתברך השבח עליה, שע"י שנצטוו בה אנו מקיים לזכות לשכר המצוה. אפילו עובר שלא עשה שצטוונו בה מ"מ מצוה שניתן עליה שכן, בזה אנו מכירים גדול ערך המצוה ונותנים לו יתברך שבח, שקרבנו למצוה היא, ועל ידי זה קדשנו במצותי, מה שאין כן אי לא היו מקבלים שכן. ולכן כתב דאפילו מי שאינו מצווה ועושה מקבל שכן, דהא אמרינן בש"ס [קידושין לא א], גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. ואי לאו דגם מי שאינו מצווה ועושה מקבל שכן, היאך שייך על זה לומר גדול המצווה כו', הא אין להם דמיון כלל. דזה מקבל שכן זה אינו מקבל שכן: ושייר צומר וזונר. רוצה לומר דאין בזה משום דובר שקרים: כיון שהאנשים נצטוו. ורוצה לומר שגם על כלל אומת ישראל שנצטוו בה: וגם הם יש להם שכר. ורוצה לומר שגם הנשים מברכות על מה שנצטוו האנשים, דעל ידי זה מקבלות על כל פנים אנשים שכן, כמו שאינו מצווה ועושה. דלולי נצטוו האנשים עליה, אפילו אנו תימצו לומר שאף על פי כן מי שהיה מקיים אותה היה מקבל שכן כמי שאינו מצווה ועושה, מ"מ הלא אין זה מן המצות המושכלות, ולולי שה' צונו בה לא היינו מעלין על דעתנו שיהיה רצון הבורא יתברך במצוה

לבושי שרד

והגדול לנש, אלף ודלתי דזה הוא ג"כ שיעור. ונמסר דתרחי ענין, וגם דין ראשון מוכח, מדאמר יולא עראי משמע כהא ענין תרחי, אלף נקבע סגי למוד ואין לריך שיעורא דקטן. ודע דלפי זה יש ללמד זכות על העם שאין בעליהם שלהם שיעורא דקטן ומנכריים, משום דקיון דלגבי מי שאלו בו נקבע היה הכי טעמיה נר חיובא, דהא לא בעלה דעמו, משום הכי מנכרין אפילו אומן הממשיין

יו (א) כמות ליעה. עין ט"ז. עין ר"מ פרק ג' מהלכות ציצית הלכה ז' משמע לכאורה בלא אשר [תכסה בה] רביא [סומא חייב] אלא מסברא שישנו בראיה אצל אחרים ועיין תוספות וזכרים י"ח ב' ד"ה ואיך ומנחות מ"ג ב' ד"ה רבי שמעון יע"ש, וקצת קשה אימא אשר תכסה לרבות כסות יום בלילה להר"מ כדלקמן בסיון ח"י, וי"ל דאשר לא דרוש, וסומא מסברא ולראש נמוא בסיון י"ח ג"כ קשה דאימא לרבות כסות לילה ביום ולא מפטר אלא כסות לילה בלילה דוקא: (ב) שהומן. עין ט"ז. בפתיחה כוללת [חלק השני אות יח] כתבנו דעבדים יליף לה מאשה מגזירה שוה וכמו שכתב הלבוש [סעיף בן], אימא דעבדים חייבין [בציצית] מסמוכין כל שישנו בלא תלבש [שעטנן] ישנו בגדילים, ואשה [דאינה חייבת] כתבו החוספות יבמות ד' א' נ"ה ונח"כ [דהקישא למען תהיה תורת ה' [בפיך] הקשה כל התורה לתפילין [ונשים פטורות מכל מצות עשה שהומן גרמא] עירף מסמוכין, אבל גזירה שוה אפשר למי"ד בהשולח (מ"ד) גיטין מא. בן הקישא עדיפא [מגזירה שוה] אי"כ סמוכין וגזירה שוה כי הדרי פניה ולחומרא ילפינן מסמוכין [לחייב

יולא עראי [פטורה], חכמי לימא נרישא וסיפא וגדול יולא נה, ולמה סיים וחס לאו פשיטא, (שהרי הר"מ ז"ל נאמח לא סיים וחס לאו), אלף ודלתי תרחי ענין ומש"ה אמר נרישא וגדול "עראי" סגי, וסיים וחס לאו או גדול "עראי" לא מהני הא קבע מהני, מש"כ לומר או שאין גדול יולא עראי פטור מכלל הן נשמע לאו. והפ"ה דברי הלכות קתא בעניניו לאו, והוא דהלכות סיים וחס לאו שאין הקטן מתכסה [אע"פ שגדול אינו מתייבש לאלף בו נצקראין] פטור, והוסף עוד וחס הוא קטן כל כך שאין דרך סתם נני חסם להמקוט בו זה שאלו בו נצקראי לשון דעמו נטל, מומת הוא דקאי וזולתי קטן כל כך שאין בו ראשו ורובו של קטן, אלף לדיוקא הא [יולא נה] נקבע מהני וכנ"ל, ועין אליה נהא את כ"י נשם [שייר] נסמח הגדולה [ואם הן] דכמד כן, וזה כמו שכתבתי ע"ל. ועין מה שכתבתי צט"ו:

יו א ולברך. עין מ"א. וכל מוסף נמי ליכא נששים כיון דלנשים מהויים נגזרו, וגם אשה מאיש לנקמה, ואי"ה יבואר עוד נמקום אחר ב:

(פ"ק א) קטן כו'. דלא כמו שכתב הבי"ח דהטור חולק על הפסק. דבסמ"ק כתב קטן שהגיע לחינוך, וסבירא ליה להבי"ח דהיינו בן שש ובן שבע, כל חד לפום חורפיה, וא"כ חולק על הטור שכתב בן תשעה. ומ"א סבירא ליה דהא הגיע לחינוך שכתב סמ"ק רצונו לומר בן תשעה, והיינו כדעת הטור, וכמו שכתבו החוספות בעירובין דף ב' ע"ב ד"ה שהגיע לחינוך כו', ומ"מ החוספות שם סיימו ולא נהירא, ע"ש: (פ"ק ב) כשהגדול צובשו משמע מלשונו כו'. זה לשון הברייתא מנחות דף מ' ע"ג ת"ר טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בו ארעי לשוק, חייבת. אין הקטן מתכסה בו כו', אע"פ שהגדול יוצא בו ארעי לשוק פטורה. וכתב הרב ב"י שמהר"י אבוהב ומהר"י בן חביב סבירא להו דמה שאמרה הברייתא והגדול יוצא כו', אינו תנאי, דאין הדבר תלוי כי אם בזה אם הקטן מתכסה בו ראשו ורובו. אלא דאי הוי קתני טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו חייבת, הוא אמנא דהקטן כשמחכסה בו חייב, לכן סיים והגדול כו' לאשמעינן דהחיוב הוא על הגדול כשלבשו, אלא דמשערין בקטן אי מתכסה ראשו ורובו. ורייקו פירוש זה, חדא דאי מה שאמרו והגדול כו' הוא תנאי, ואפילו הקטן מתכסה בו ראשו ורובו, אי אין גדול יוצא כו' פטורה. א"כ כסיפא דקתני אין הקטן כו', הוה ליה ג"כ לומר איכא אס אין הגדול כו' שהקטן מתכסה כו' פטורה, אלא ודאי מה שאמרה והגדול יוצא כו' אינו תנאי. ועוד מרכבת הרמב"ם כלשון הרב ב"י פה כלשון ערוך, ולא התנה דבעינן שיהיה גדול יוצא כו'. אלא ודאי דאין זה תנאי, אלא לפירש שלא נטעה מה שאמרו טלית שהקטן כו' חייבת, רוצה לומר שהקטן חייב אם לבשו כנוכר לעיל. וא"כ הרמב"ם שהתחיל וכתב שיעור טלית שחייב כו', מבואר דהחיוב קאי על הטלית ולא על הקטן, דע כאן חוץ דבריו. ומרכבת הרב ב"י לשון הרמב"ם דליכא למטעי דהחיוב על הקטן, ואף על פי כן הצריך רמ"א לכתוב דוקא כשהגדול כו', על כרחך סבירא להו לרמ"א דמה שאמרה הברייתא והגדול יוצא כו', הוא תנאי, ולא כמהר"י אבוהב ומהר"י בן חביב הנזכרים לעיל: וכן פשטע כבור. שכתב ג"כ שיעור טלית להחייב כו', כל שקטן כו' וגדול כו', עכ"ל: והבי"ח כתב כו'. עיקר כוונתו מה שהביא דברי הבי"ח, לאשמעינן שגם הברי"ה סבירא ליה דמה שאמרה הברייתא והגדול יוצא כו' הוא תנאי כרמ"א. גם כתב הבי"ח דין חדש: וכן פשטע בגמרא. רוצה לומר דמה שאמרו והגדול יוצא הוא תנאי: דאי כפירוש כו'. דמה שאמרו והגדול

שיעור. ומפרש הט"ו דברי רמ"א ג"כ על הכוונה זו, ולא שפסק כהטור: (ד) מ"א סק"א על הפסק. דכמד שיעור חינוך: (ה) שם סק"ב הרמב"ם שיעור בחיות. רוצה לומר בשלמא נגמרת דנקט טעמיה שהקטן מתכסה בו, הוה אמנא דהחיוב על הקטן, לכן הוצרך לומר והגדול יולא. מה שאין כן הכ"י דנקט שיעור כו', שמע מינה דחידוש על גדול, רק דהשיעור הוא נקטן: (ו) שם והבי"ח

Sofer, Simeon.

14

200 / פתאוריות תשובה /
בעזה"י

תשובות

התעוררות תשובה

על ארבעה חלקי שולחן ערוך

פילפולים וביאורים בסוגיות הש"ס

חידושים בשו"ע או"ח יור"ד

ארבעה חלקים

מאת מרן

הגאון האמיתי שר התורה והיראה

מופת הדור והדרו עטרת תפארת ישראל

רבינו שמעון סופר זצוק"ל

רב ואב"ד ערלוי יע"א

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת בתיקונים ומראי מקומות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד

על-שם החתם סופר ז"ל

בעיה"ק ירושלים תובב"א

15

ונראה לענין להביא ראיה מדברי המג"א דשרי, דעל מה דפסק המחבר בה' לזית (סי' י"ד ס"ד) דמותר ליקח עלית חבירו שלא מדעתו ולבדק עליו, הקשה המג"א (סק"ה) דבשלמא בעלית שאלה יכול לבדק כיון שמשאלו מדעתו והוי כמתנה ע"מ להחזיק, אך הכא שלא הוי מדעתו אך יבדק, ות"י לזי כיכי דנשים מצרכות אף על מלוח שה"ג דנשים פטורות מהם, ה"י בעלית שאלה יכול לבדק, ואעפ"כ כהז רמ"א דמותר ליקח שלא מדעתו, מוכח שגם במלוח שאינה חיונית הלכה כן.

סימן ז

במה שנהגו לילך בטלית קטן שאין בה שיעור → המחוייב בציצית

בשו"ת (הרמ"א) [מבר"ס מינן] (סי' ק"י) הובא במג"א (בפתיחה לס"י ע"ז) תמוה על מה שנהגו לעשות עליות קטנים שאין בהם שיעור עליות המחוייב בלזית ואין יולאים בהם ודי חובת מלוח לזית, ועיי"ש במג"א שגם הדרכי משה (סיומן ח') שמעטס זה אין מצרכים להחטוף רק על מלוח לזית, ועיי"ש בטו"ז (סק"ז), ובאמת החמ"י רבה כיון שעושים עליות קטן וקושרין בו לזית ולבדקין אותו למה באמת אין עושין כשיעור לקיים מלוח גמורה.

ועלה בדעתי לפי מה שביאר המג"א (סי' י"ג סע"ק ח') סברא שגם המרדכי שאינו חייב בלזית מה"ת רק כשמכסה בו גופו כמלבוש גמור, ואפילו בהעלאתו על גופו שמחייב בו משום כלאים, מ"מ לענין לזית אינו חייב אלא אם מכסה בה כדכתיב אשר תכסה בה, ולפי"ז עלה בדעתי דבר חדש, דודאי גדלים שמשויים ללבוש ולכסות גופם ולהגן מפני הליכה ומפני החמה והולכין בהם כל היום צדיק וצדוק, צד כזה אם יש לו ד' כנפות חמרה תורה גדילים העשה לך על ארבע כנפות "כסותך" אשר "תכסה בה" וליך השיעור אשר מצוה בגמרא ופוסקים שהוא שיעור צד שיכסה בה ראשו ורצו של קטן, וגדול שאינו מהבייש בו ללאת בו עראי לשוק, אבל אם כל מערת עשיית הצד הוא רק כדי לקיים בו מלוח לזית, יש לומר דכיון שיש תורה צד עליו חייב בלזית, כדכתיב ועשו לזית על כנפי בגדיהם (ולא כתיב כסות), וגם לא כתיב אשר תכסה בה שיכא לריך ללבוש ולכסות בו א, ובאמת שיעור צד

אך נראה לי שאף אם נאמר ששיירי מלוח כשירין בכל המלוח ולא רק בגרדומי חבלת ושיירי אלוז, היינו דווקא אם הפסול בא ע"י עשיית המלוח, כגון שעל ידי נענוע הד' מנייס נעשו פסולים, אז נידון כשיירי מלוח ב, אבל אם הפסול בא ממקום אחר, כגון שאחר שקיים המלוח נפסל הלולב, אינו נידון כשיירי מלוח, כי כשיירי חבלת ואלוז נחמטעו ע"י רוב החשמיש בהם, ואם הקע למשל בשופר וע"י התקיעה נסדק השופר יש לדון בו כשיירי מלוח. אך יש להשיב, כי העטם דשופר נסדק פסול הוא משום דהוי כשתי שופרות כדאיתא בשו"ע או"ח (סי' הקפ"ו סעי' ח') ובמג"א (סקט"ז) וא"כ לא יהיה עדיף שיירי המלוח ממלוח ענמה דאיתא (שם סעי' כ') שאם נחן שופר בחוף שופר ונשתנה הקול ע"י לא ילא, ששופר אחד אמר רחמנא ולא צ"י שופרות, וכיון שנסדק כולו הוי פסול משום צ"י שופרות, פשיטא דאי אפשר להחיר משום שיירי מלוח.

פשוט הוא הא דגרדומי חבלת ואלוז כשירין היינו דוקא אם קיים פ"א בהם המלוח כגון עלית של לזית לפי מה שפסקין בשו"ע (סי' י"ט סעי' א') דעלית חובת צדו הוא אם לבש אותה פ"א עם הלזית, אבל היכא דלא קיים בהם המלוח לא מיקרי שירי מלוח ואינו יולא בהם ג, ויותר מזה איתא בטו"ז (סי' י"ב סק"ג) דהיכא דנשאר בו כדי עניבה והותר הלזית אינו יכול לקשרם עוד הפעם רק לריכוס להיות חוטין שלימים הגם שנתקיים בהם פ"א המלוח כיון שחזר והתירן פסקו מלוחן ולריכוס להיות שלימים וק"ל.

סימן ו

בענין ניחא ליה לאיניש למיעבד מצוה בממוני' אי גם במצות רשות אמרינן כן

יש לעיין הא דאמרינן פסחים (ד' ע"ב) ניחא ליה לאיניש למיעבד מלוח בממוני', אם גם במלוח שאינו חייב גמור רק רשות ההלכה היא כן. כגון מה שפסק הרמ"א (סי' הרמ"ט ס"ה) שמוחר ליקח לולב חבירו בחוב"מ שלא מדעתו ללאת בו, ואם כן צנשי דידן שנוכחות ליעול לולב ולבדק עליו אם יכולות לעשות כן.

ע ק ב י

ועיין לעיל (סי' ב').
א) וכדברי רבנו מצאתי דמבואר להדי' בדברי חמודות (הלכות ציצית סי' כ' ס"ק ס"ג) שכתב בחוף דבריו... א"כ טליתות שלנו שאין אנו עושין אלא לשם מצות ציצית בלבד ואין כאן להגן מפני החמה ולא מפני הקור האין יוצאים בו, ולא עוד אלא שפטורה היא לגמרי, וצ"ל דכיון שכל עצמו אנו עושין אותו לקיים בו מצות ציצית קרינן ביה כסותך להתחייב בציצית, עכ"ל.

ב) וכן לכאו' משמעות רש"י בסוכה (י"ג ע"א) ד"ה גרדומי, שכתב: "כשזינן בו פעמים הרבה מתוך שגבעוליו רכים משתברים".
ג) כ"כ ג"כ בורע אברהם ח"ב (סי' ל"ג) ערך גרדומי מצוה בשם הגר"י מקוטנא, ולכאורה מדברי החת"ס שהובא לעיל משמע דגם בלי שלבשו ג"כ חשוב כגרדומי, כיון דבעינן עשייה לשמה, ועיין בחתן סופר שער הגדילים והכלאים (סי' ל"ה). —

כמבואר כמה פעמים ברמ"א וכן כתב ג"כ בהל' לזו"ה (סי' י"ז ס"ב). והנה כיון שכל בגד שיש לו ד' כנפות חייב לעשות בו לזו"ה, גם אשה הוכל להחמיר לעשות לזו"ה על בגדיה. וי"ל שלפי המנהג עכשיו חללינו שאין עושין לזו"ה על הבגדים רק עושים בגד מיוחד משוגה מכל הבגדים האחרים עם ארבע כנפות ומטילים בו לזו"ה, וכיון שאין דרך הנשים ללבוש בגד כזה, שייך בו משום לא יהי כלי גבר על אשה. דדבר פשוט הוא שאם לובשת רק בגד אי של איש אעפ"י שניכרת ע"י שאר בגדיה שהיא אשה שהייתה מלקוח א), עיין הרגום ויונה דברים (כ"ב ה') על פסוק לא יהי כלי גבר על אשה ב). ואפילו לפ"מ שנתחייב עטם למורה זו שעי"ז יבואו לפרישות בעת צרכים ונשים, והיא לובשת עליה קטן תחת בגדיה כמו האנשים שלובשים עליה זה תחת בגדיהם ג), אעפ"י כן חייבת על לאו דלא הלבש, כמבואר בגמ' נזיר (נ"ט ע"א) ונפסק בשו"ע יו"ד (סי' קפ"ב ס"א) שאפילו אם מספר שערות של בית השחי ובית הערוה עובר משום לא ילבש גבר וכו', והוא דבר שבנאמא.

הוא שלש על שלש אבל זה אינו ראוי אלא לעניים, אבל שלשה על שלשה טפחים מקרי בגד גם לעשירים כדאי בשבט (כ"ז ע"ב) (ועיי"ש כ"ז ע"ב).

ומסתברא כיון דלריכוס לעשות לזו"ה על כנף הבגד שהיא למעלה מקשר האגודל, ואם עשה את הזו"ה למעלה מג' אצבעות פסול למעלה מג' בגד גופא הוא ולא כנף הבגד, אי"כ אם כל הבגד אינו רק ג' על ג' אצבעות, כזה מה נקרא בגד ומה נקרא כנף, לכן לריכוס להיות לכה"פ ג' על ג' טפחים דלא למעלה מג' אצבעות נקרא בגד ולמעלה מקשר האגודל בחוץ ג' אצבעות נקרא כנף הבגד, ולפי"ז אם הטלית קטן הוא שלשה על שלשה טפחים ועושה אותה בכוננה רק לקיים מצוה לזו"ה, יש לו חשיבות בגד אלא ומחוייב בזו"ה, ומקיים בו מצוה ועשו להם לזו"ה על כנפי בגדיהם.

L

סימן ח

- א. בטעם שאין הנשים לובשות טלית קטן אע"ג דשאר מצוות שהזמן גרמא מקיימות.
- ב. בענין איסור לא תלבש

- א. מסתפק בלאו דלא תלבש אי חייבת לחוד על כל בגד ובגד, ועל כל שיעור פשיטה ולבישה.
- ב. אי חייבת כשלובשת טבעת איש להוליכה לאומן לתקן.

ב) וחתני הרבני מוה"ר ישראל שמואל נ"י [אב"ד דק"ק פאנשאצ'הני] העיר אם לובשת כמה דברים שהם עזי איש או כמה בגדים של איש אם חייבת על כל בגד ובגד בפני עצמו או על כולם רק לאו אחד, ויש ללמוד דבר זה ממז"ז ששוחה יין והתרו בו על כל רביעית ורביעית שחייב מלקות על כל רביעית ורביעית, וה"ה כזה אם התרו זה על כל בגד ובגד חייבת על כל או"א.

ג) ועוד יש להסתפק אם לובשת בגדים הג"ל אם דוניה שהייתה על כל לבישה ולבישה, דהיינו כשיעור שחולל להפשיט הבגד ולבשו, כיון שלבישה ראשונה היא זה מעשה כמו שפסקין לגבי איסור שבעה ד), וז"ל הרמב"ם

ה) **ידוע** שמלוח עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ומנהגו ע"פ שיטת ר"ח בתוס' ראש השנה (ל"ג ע"א) ד"ה הא, שגיס מקיימות גם מעשה"ג ומנכרות עליהן לעלמן,

ע ק כ י ס ו פ ר

ללבושו על בגדיו כמבואר בשו"ע (סי' ח' ס"א), [או דצריכים שיהיו החוטים מבחוץ, עיין במג"א (שם סק"ג)] א"כ אם נשים ישנו וילבישו תחת בגדיהם, או דלא יראו החוטים מבחוץ, אפשר דבכה"ג קיל יותר. ולכן כתב רבינו "כמו האנשים" וכו', דר"ל דהרי חזינו דהרבה אנשים לא מקפידים על זה, וא"כ הו"ל ציצית כשערות של בית השחי. מ"מ עדיין צ"ע בזה לפי"מ דמוכח בבי" דהטעם דאסור הוא רק מפני שמביא לידי תועבה, א"כ אולי בכה"ג לא שייך שיביא לידי תועבה, ובפרט שהרי מכוונת למצוה, ולא גריד ממה דאיתא ברמ"א (סי' תרצ"ו ס"ח) [והביאו רבינו לקמן בסוף הסימן] דמשום שמחת פורים נהגו דגבר לובש שמלת אשה, ואשה כלי גבר. ויש לדחות דשאני התם שכו"ע יודעין שרגילין בכך ואין בזה משום פריצות, משא"כ הכא הרי אין רגילין שאשה תלך בציצית, וכסברא זו כתב רבינו במק"א בה"ח האו"ח [מהדרת פעסט] (סי' שע"ט) ויובא בעוה"י בח"ג.

ד) כבר נסתפק בזה המשנת הכמים (דף קכ"ב ע"א מדפה"ס),

א) ועיין באריכות בבי" וברמ"א יו"ד (סי' קפ"ב ס"ה) ועיי"ש בב"ח דחולק ע"ז. וראה עוד בבית אדם (כלל צ' אות צ"ד).

ב) שכתב: לא יהיה גולייץ דציצית ותפילין דהיינו תקוני גבר על איתתא. וראה בברכ"י בשו"ר ברכה ביו"ד (שם) שתמה מגמ' עירובין (צ"ו ע"א) דמיכל בת שאול היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים. ועיין בלבוש או"ח (סי' י"ז ס"ב) דג"כ כתב דאין לנשים להחמיר ע"ע בקיום מצות ציצית מטעם הג"ל, [ומשמע דבכל גווי אסור ולא דווקא בבגד מיוחד], ועיי"ש מה שתי ממיכל בת שאול הג"ל, ועיי"ש בא"ז. ואולי מטעם הג"ל איתא במהרי"ל (הלי ציצית ותפילין) דלא היה ניחא ליה דנשים יכניסו עצמן לחיוב ציצית.

ג) רבינו דקדק לכתוב "כמו האנשים שלובשים טלית זה תחת בגדיהם" דלולי כן לא היה כ"כ ראייה ממספר שערות של בית השחי. דשאני התם דהוא מקום המוסתר ולכן אנשים שרוצים לדמות עצמן לנשים עוברים בלאו הג"ל, אף שנעשה בסתר כיון שעכ"פ רוצים להדמות לנשים, אבל בגד המיוחד לציצית דצריכים

תמוה הא התורה אמרה (ויקרא כג יג) 'אשר תכסה בה' ולגדולים נאמרה, ופשיטא דבגד שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו לא יספיק לגדולים דאין דרך גדול לצאת בבגד קצר כזה, והיוצא בטלה דעתו, וזה מתוך הברייתא, והגדול יוצא בה דרך עראי, כלומר אע"ג דלקביעות ודאי אינו ראוי אבל במקרה יוצא בה, והתורה חייבה גם כשיוצא בה דרך עראי, ופסיקא להו לרבנן דכל שהקטן מתכסה בה ראשו ורובו ראוי לגדול לעראי. אך לפ"ז אולי יאמרו דלעראי ראוי אף פחות משיעור זה, לזה אומר דאם אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אע"פ שהגדול יוצא בה עראי, פטורה. אבל להיפך אי אפשר לומר דזהו מן הנמנעות, דאם רק קטן מתכסה ראשו ורובו יש לגדול עראי. ונמצא דכל עיקר הדין תלוי בהקטן, ולכן לא הזכיר הרמב"ם יותר. והטור העתיק לשון הגמרא ונפרש בו כמו בגמרא. מיהו עכ"פ הרמב"ם והטור לא פליגי כלל, וגם מה שחקרו הגדולים כשגדול יוצא בו בקבע, חקרו בנמנעות לדברינו, ואם אחד עושה כן בטלה דעתו. וכלל ע"ד, וכל שזה דעם ר"י אנוסה שהוצא צ"י אלא שקטן מאד, ולפי מ"ש אמי שפיר כל מה שהקטן עשה. וכן מה שכתב המג"א סק"ד דאם הגדול ממניין פטור, ע"ש, וזה אינו דמיון דחכמים שיערו כששיעור זה יוצא הגדול עראי. מי יתלוק בזה, והמתכיים נעלה דעמו"ל, וכל שיעורי חכמים כן הולך:

ד' עור חקרו הגדולים וצווחו על המנהג שנושאים טליתות קטנים מאד ועושים בהן ציצית, והולכין בהם לרשות הרבים בשבת, וצווחו ככרוכיא, וכתבו לכל הפחות יהיה אורך הטלית אמה וחצי, שלשת רבעי אמות מלפניו ושלשה מלאחריו. ואם נחשוב לפי אמות הש"ס יהיה בשלשת רבעי אמה, תשעה ווייערסקעס

לפי המדה של מדינתנו רוסיא. ולדבריהם אותם שנושאים קטנים מזה אינם יוצאים ידי חובת ציצית, כלומר דזהו כהולך בלא בגד החייב כציצית, ולפ"ז אסור לצאת בהם בשבת דהציצית חשיבי ולא בטלי. ולכן תמיהני על מי שכתב דמוטב לילך בו מליך בלא ציצית כלל [מג"א (רי"ט הסימן) גסס (מ"א) [רי"מ]], והרי בשבת הוי כמשוי. וכתבו להזהיר ההמון שלא יעשו כן [מ"ז (ס"ב) וצ"ס (ס"ב) וכו'], ולפחות יהיה שלשת רבעי אמה אורך בכל צד וחצי אמה רוחב. והכתפיים יהיו רחבים, כלומר שהרי פתוח באמצע ואם לא יהיו רחבים מיחזי ככולו פתוח. [מה שכתב המג"א (ס"ט) ללא לימי חורף דהא גוסא וכו', פשיטא דאין זה ענין לכאן וכן נמצאות ונמקום הנמשך כמקום אמרינן כן, אך כוננו כמ"ש, וכן כתב הממלית השקל]:

ה' ולענין כל חקירה זו בחנם, והעולם מקיימים מצות ציצית בטליתות הקטנים, דכבר בארנו בריש סימן ח' (פ"ד) מהנמוקי יוסף ומהריטב"א שיש מהראשונים שאמרו דציצית אינה אלא בבגד שמעטף הראש ורוב הגוף, ולפ"ז כל טליתות קטנות שלנו אינם חייבות בציצית, ונדחו דבריהם, ומן התורה כל בגד של ארבע כנפות שנושא על גופו חייב בציצית, ע"ש, וגם דעת רבינו הב"י כן הוא כמ"ש שם. והא דבעינן עיטוף רוב הגוף, זהו בטלית העליון, שהוא כמו הסודר שבזמן הגמרא שהיה הילוכם בזה כידוע, ולכן מברכינן עלייהו להתעטף בציצית, וכזה בעינן שיעור מפני שהוא על הבגדים, אבל טלית קטן שתחת הבגדים אין צריך שיעור כלל, דאם רק יש בו ארבע כנפות חייב בציצית. וכן מבואר להדיא מדברי הריטב"א והנמוקי יוסף שהבאנו בשם בסעיף ד', ע"ש:

פסקי משנה ברורה

למנון. ודן במשנ"ב (ס"ט): וכתבו ע"ז המחצית השקל והארה"ת שאין סמך לזה מן הש"ס ובפרט במה שכתב חצי אמה ברוחב. ודן במשנ"ב (ס"ט) כתב דהרעישו הפוסקים ע"ז שהולכים בטליתות קטנים מהשיעור, ומלבד שמבטלים מצות ציצית גם מברכים ברכה לכטלה, וגם אסור לצאת בו בשבת. [ובסק"א הביא בשם ר"מ מינץ שעדיף לילך בהם מליך בלא ציצית. ועיין בערוה"ש סי' יג ס"ב ובפסקי משנ"ב שם].

[ואן במשנ"ב (פ"ד) כתב דאפי' אם אין בו השיעור של ראשו ורובו של קטן, אם דרך אנשי המקום שגדולים הולכים בו בקבע לשוק, משמע מהב"ח דחייב בציצית. וכן במשנ"ב (מק"ד וי"ל ד"ה וכו') כתב דאם יש בו השיעור של ראשו ורובו של קטן ודרך הגדולים שמתכיישים לצאת בו באקראי לשוק, הסכימו האחרונים שאין לברך עליו. וכן במשנ"ב (פ"ד): ומנהג אנשי מעשה לדיקדק שיהיה בו אמה מלפניו ואמה מלאחריו, ונקב בית הצואר אין עולה

מבואר ברי"א
 17

Fromer, Aryeh Tsevi

עש"ן

עמ"י

ספר

שאלות ותשובות

ארץ צבי

אשר הכינותי בעניי בחמלת די עלי
אריה צבי פר אמ ער
אבדיק קאזיגלוב - ר"מ בישיבת חכמי לובלין

לובלין

בדפוס של ר' עוזר צוועקין נ"י לובארטאווסקא 62

שנת תרצ"ט לפ"ק

וכעת נדפס מחדש

בתוספת הגהות והוספות מהגאון המחבר זצ"ל

על ידי

בן אחי הגאון המחבר זצ"ל

דב פרומר

קרית שמואל - חיפה

בני ברק ה'תש"נ

ארץ שוית סימן א צרי

בעזרת

סימן א.

ליישב מנהג ההמון שלובשין טלית קטן וציצית קטן שאין בו כשיעור

74

דחשיבו הליית חכשית מלד המלו', וגדולה מזו ברמב"ם פ"ט מה"ש ה"ב דטלית מלוויית כהלכתה מותר ללאת בה גם בלילה דמי הבגד הוא והוכח כמג"א סי' י"ג סק"א, ונלע"ד ראי' לזה דהנה בובחים (י"ט.) דלמ"ד לילה לאו זמן חפלין חייילי הפלין גם ביום מדבלילה חייילי ביום נמי חייילי וכי' רש"י מקום דא"א שיהי' עבודות לילה חמור מעבודת היום עיי"ש וה"כ אי נימא דאסור ללאת בלילה חייילי חייילי ה"י אסור ללאת גם ביום ש"ק דא"א שיהי' ליל ש"ק חמיר מיומא יודע מזה"ק ומארי' ז"ל דקדושת יום ש"ק עדיף מדלילת, וכ"ס דזה ל"ח מומרא כיון דביום יש טעם שאיני בלילה שאו זמן מזה משא"כ בלילה א"כ גם בובחים (י"ט.) לענין חפלין כן הוא דיום זמן חפלין ולא בלילה ומ"מ חמיר' דא"א דעבודת היום יהי' חמור מלילה וה"כ דכוונה אפ"כ גם בלילה ל"ח משוי ומטעם ש"י הרמב"ם ז"ל דהוי נוי הבגד, טוב מלאחי מקור גאון להרמב"ם מש"ס שבת (ס"א.) דמפורש שם באפי' למ"ד שבת לאו זמן חפלין מ"מ ל"ח החפלין בשבת מהא דדרך מלבוש עבדא הנה דכיון דבחול הוי מלבוש גמור מלד המלו' מושיל שיהא גם בשבת מלבוש וה"ה גבי ל"ח בלילה וי"ב, וכש"כ כאן דא"א לו ללבושו בלעדי הליית, ואף להאבואר בתום חולין (פ"ד:) דמלד ספקא דאורייתא לתומרא ל"ח לורך היום ולי"א חתך [והש"אג"א סי' ק"ז חלק ע"ז עיי"ש] שא"ה שאין לו לורך להוועשה רק מלד האונו' והרי אפשר שפטור וליכא לורך משא"כ כאן הרי לריך לו לנוף הלבישה וכל שאין בו ל"ח אסור ללבושו מלד ספיר"א א"כ הליית הם לורך גמור אל הלבישה ודו"ק, עור ק' לי טובא דבש"ס שבת (קל"ט:) מחטטף ארס בכילה ובסכס"י ויולא לרה"ר בשבת ואיט חושב מ"ש מדר"ס דאר"ה היוולא בטלית שאינה מלוויית כהלכתה בשבת חייב חטאת ל"ח לנבי טלית חשיבו ולא בטליי הני לא חשיבו ומבואר בתום' דע קר חשיבות הליית הוא מלד המלו' ואפ"ג דעכשיו אין בהם מלו' מ"מ סופו שיעשה ל"ח רביעית ויהי' כלן מלו', ומה"ט כ' בטי' רס"י י"ג דאם כל הליית פסולין שלא נשאר בהם כדי עניבה מותר ללאת בהם בשבת דאין סופן להיות מלו' עיי"ש וא"כ כאן בבגד ס' מחייב בל"ח מלבוש מלבוש אינם משא אס הוא מחייב בל"ח א"כ הוא מלוויית כהלכתה ואינו משא ואס אינה בת חיובא א"כ אינו מלו' כלל ואין סופן להיות מלו' וישאלרו כך תלויים בבגד זה שפטור

מנהג ההמון שלובשין ט"ק פחותין מכשיעור המבואר בק"ע סי' ט"ז דלכא"ו אין מקיימין מלוח ל"ח כלל וכבר נזכרו גדולים ע"ז כמ"ש הט"ז סו"ס ט"ז והליית בשבת חשובים משא כמו היוולא בטלית שאינה מלוויית כהלכתה, גם לימוד זכות ע'! איך הליית שא"כ י"ב אגודלין אלל הרבה מן ההמון:

הנה הפתיג סי' י"ג בא"א אות ב' כי דטלית קטן שאין בו כשיעור אסור ללאת בו לרה"ר בשבת דהליית חשיבו ולא בטליי בשבת (קל"ט:) ביוולא בטלית שאינה מלוויית כהלכתה, וכעין ש"כ בק"ע סי' י"ד ס"ז בטלית שח"י סמוס וח"י פתוח מטילין אותו לחומרא וחייב בל"ח ואין יולאין בו בשבת עכ"ד. ויען ההמון אין נוהרין בזה כידוע שלובשין ט"ק הקטנים מכשיעור גם בק"ע וכן מוכח בשו"ת רמ"א סי' ק"ו דה"י מנהג רוב העולם ללבוש ט"ק כאלו וכי' שם דטוב לילך בהם מליך בלא ל"ח עיי"ש ומדלא הזהיר שלא ללבושם בק"ע מוכח להדי' דגם בשבת טוב לילך בהם ע"כ חפשיי ללמוד עליהם זכות [י"ל דכיון דמי שלובש הט"ק סובר שהוא מלו' דעיקר לבישתו הוא לשם מלו' ולפי מחשבתו שהוא מלו' אינו משא רק חכשית, אף דבאמת אינו מלו' והוא משא הוי מחטטף כמו נהכונן לחסוך תלוש וגמלא מחובר הכ"כ נהכונן למלבוש וגמלא משא ודו"ק]. ולענין הקלושה אין כאן בית מיוחד, והנה לכא"ו דברי השו"ע הג"ל בטלית שח"י סמוס וח"י פתוח דאסור ללאת בל"ח שבו לרה"ר חמוהין טובא דכיון דבגד זה מחייב בל"ח חס' ואסור ללבושו בלא ל"ח א"כ הוא לורך הבגד ובלעדו א"א לו ללבוש הבגד ולמה לא יחשב חכשית, וע' ר"ן פ' יוהכ"פ לענין מנעל בל שטם וגמי דאפ"ג דל"ח מנעל מ"מ ביוהכ"פ דאסור ללאת במנעל של עור חשוב זה דרך לבישה, הנה דמחמת איסור השוב דרך לבישה [וע' בב"מ ט'.] אלל מעשה הגבי' ארנקי בשבת א"כ דלא קני דאין דרך בג"א להגבי' ארנקי בשבת הנה מודמה דבר שאין דרכו בכך מחמת איסור לדבר שאין דרכו בטבע וה"ה להיפוך למשוי דרך לבישה דיריעת ההפכים א' ודו"ק, וכזה יש בפסחים (ל"ג:) דפרין למ"ד דרך רחוקה כל שא"י לכנסם כל שעת שחיתה אח"י אין שחטין וזורקין על עמא דין הא א"י לכנסם כל שעת שחיתה ויחשב דרך רחוקה] וה"כ כיון שא"י ללבוש הבגד בלא ל"ח אינו יחשב הליית חכשית, וכמו דמותר ללאת בכל טלית המלוויית כהלכתה

לפי האמת וא"כ ל"ח ובעלי כמו זליה פסולים ולע"כ :
וְלִישָׁב דברי מאורן של ישראל רבינו הב"י ז"ל נראה
 לפתח"כ המרדכי דבשבת אין איסור ללבוש בגד
 בלא זליה דלא כתיב בחזרה אל הלבוש בגד בלא זליה
 רק אם תלבש בגד חשקה זליה ובשבת שא"י לעשות
 פטור, לפ"ז יש ליישב ב' קושיות הנ"ל כחדא
 וחדא ק"י ממורגת בחזרה, דאפשר לעולם שאין
 טליה זה מחוייב בזליה ומ"מ בחול יש עליהם
 חשיבות גמור כיון דבלעדי הזליה אי"א ללבוש הבגד
 וכ"ל, אמנם בשבת דאין הכרח כלל להלבישה
 קשה"ז בו זליה דאפי' בלא זליה מותר ללבושו היום
 ע"כ היום חשיב משא ומ"מ יש להם חשיבות מחמת סופו
 דלמחר בחול יהיו הכרח אל הבגד ודומה ממש ליואל
 בטליה שאינה מלויילת כהלכתה דעיקר החשיבות מחמת
 סופו ועדיף מינה בגד דהתם לא יבא החשיבות אל
 הזליה עד שיטעה מעשה ויטיל בה זליה ד' משא"כ כאן
 שמשא ממילא ערכא ועבדא דאחי חשיבות הזליה בלא
 מעשה, וולכחו עדיין יש לדון דמ"מ הרמב"ם דמותר
 ללבוש בטליה מלויילת בלינה אע"ג דעשה לאו זמן זליה
 מ"מ כיון דביום זמן זליה הוא גם עתה נ"י הבגד הי"ג
 כיון דבחול הם לריכין לבגד יחשבו גם עתה נ"י הבגד,
 וי"ל לפתח"כ רש"י קדושין (כ"א :) דאע"ג דקני את המזמר
 לא קני מ"מ מקדש אחת מב' אחיות עם אשה אחרת
 אותה אחרת זודשת ואע"ג דא' מב' אחיות אינם
 מקודשת משיט דהוי קדושין שאמס"ל מ"מ כיון דהא

ז"ה קדושין הוא רק מזל ס' ואף שמזל להיות דין ודאי
 שאינה מקודשת מלד קשאמס"ל מ"מ כיון שסיבת
 שליח הקדושין הוא ספק ע"כ דיו להפקיע אי"ע ולא
 לבטל קדושי האחרת שנתקדשה עמה יחד וכי"כ הרשב"א
 שם בשם ראב"ד ז"ל עיי"ש, וכע"ז כ' הריב"א יבמות
 (י"א) לענין ס' כותה דאין פוטרת לרחה ואע"ג דס'
 כותה סודאי מ"מ כיון שאי"ת אלא מזל ס' אי"י לגרור
 לרחה ע"ש הי"ג מה דהזליה לריכין לבגד אינם רק
 בסיבת ס' אין בכחם לגרור את יום השבת שיחשב גם
 כש"ק נ"י הכנ"ל, ובשלמא בטליה מלויילת כהלכתה
 מותר ללבוש בשבת אף לדעת המרדכי דמותר ללבוש
 כש"ק בבגד בלא זליה מ"מ אם יש בהם זליה כודאי
 מקיים מ"ע דאורייתא גם כש"ק דהוי מוכרין גם
 כש"ק להחטוף בזליה ע"כ הוי נ"י הבגד, משא"כ
 בנ"ד דלענין קיום מצוה הוי ספיקא דאורייתא ואפשר
 שאינו מקיים מצוה כלל בזליה אלו רק עיקר קושיותי
 ה"י דמ"מ הוא הכרח ללבישת הבגד וכו' ליכא ספק
 כלל וצ"ז א"ע הוי דבשבת אין הכרח לבגד כלל אליבא
 דהמרדכי והוא עלה עמוקה בס"ד :
וְרַבִּי צְדָקָה אי"ש מנהג רוב החזון ללבוש ט"ק פחותים
 מכשיעור וללבוש בהם כש"ק דכאן טוב ל"ח
 משא כלל כיון דאי"ב כשיעור ואין בהם מצוה אי"כ ל"ח
 כלל ובעלי דאין סופ, להיות מצוה יזכר מנהג שהם
 עשה ודומה לדברי הט"ז ס"י י"ג דיואל בזליה פסולין
 ל"ח משא ח"ב (לענ"ד *) :

→

וְיִצְחָק הבאחי דברי המרדכי אי"ע מענינא מש"כ בחי' לה' זליה וזה לשינוי בבי' ה' זליה סימן יודי כי וי"ל
 ויש לרקוק במלבושים שלנו שהם פחותים מלבושים המלמעלה למהו שהרי יש להם ד' כנפות טניס סמוך
 לזכר ושנים למטה סמוך לארץ למה אין מטיילין בהם זליה ומיהו במלבושים שלמעלה יש לדחוק ולומר דכיון שאנו
 חוגרים איזום הו"ל בסמוכותי המש ולמעלה ודמי לקיעא וגטלא שבי הרשב"א ורבינו שמהי שהם פטורין וכו' ובמחזיקה
 לי פעל תלבוש ההוא נהכוין הספרא שהביא מהר"ק וכו', וכיון שמהפרש הספרא יפה במלבוש בהואר זה יש לסמוך
 על הספרא לפטרו אבל הני גלימות שלנו שאנו מביאין למעלה מכל הבגדים שהם פחותין מלמעלה למטה ונחלא שיש
 להם ד' כנפות למה אנו פטורין אותה וכו', ולי נראה שהטעם שלא נהגו להטיל בו זליה משיט דלא מיקרי כמות
 אלא הבא להגן על האדם מפני החום והקור והגלימות אין לובשין אותה להגן אלא לכבוד וכו', והדרכי משה חמה ע"ז
 דגם טליתות מצוה שלנו אין עשויין להגן, עוד כ' בבי' ח"י שני וגם ע"ז מצוה הד"מ, והד"מ ה"י עוד ח"י שלישי
 והיא דחוק מזה, כאשר יראה המעיין :

וְרַבִּי עֲבֶדֶר הקלושה נראה ע"ד ש"י הב"י משוב דבגד זה עשוי לכבוד אך לא מעטמ"י דלשילם גם העשוי לכבוד
 חשיב הגאח לבישה כמ"ש החוס' רי"ד ב"ק ק"ב, לענין שעטנז דא"ש לובש להחזות הוי ג"כ הגאח
 לבישה עיי"ש, וזה טעם חיוב טליתות שלנו בזליה משוב דמנהג ישראל ללבוש אחת בשבת חפלה הוי כמו להחזות
 דבשבת חפלה מתנאה בלבישתו, וגם כד' לקיים המצוה וכויון להתנאות ע"ד דא"י פסחים (מ"ו :) משוב הספר ממונו
 נהר בלבו לאכיל כו"ח וכו', [עיי"ל קלח ע"ד דאיתא בנ"ר (ב :) מירי דעבירה וקרי ל"י נאה בתמיאה עיי"ש, וכיון
 דמירי דעבירה ל"ח נאה, מינה דמירי דמצוה חשיב נאה מה שמתנאה במצוות, דיריעת ההפכים א"י ע"כ טלית של
 מצוה חשוב חמיר להתנאות, אמנם בגלימא שדרך ללבושה על כל הבגדים ולי"ך בה צרה"ר וכיון דבזליה בעי' הגאח
 לבישה כמ"ש החוס' נדה (ס' :) וכאן עיקר הגאח לבישה שעשוי לכבוד כמ"ש הב"י ואם ישעו בו זליה ית' מתבייש
 ללבוש אחת בשוקים ורחובות, כידוע, ויתבטל מונו עיקר הגאח לבישה שלו, ואי"כ לא יקיים כלל המצוה כיון דלענין
 המצוה בעיקר הגאח לבישה וע"י עשיית זליה לא ית' עשוי לכבוד דהיינו לילך בו צרה"ר דזה עיקר עשייתו וכבודו
 וכיון דאי"א לקיים בו מצוה זליה ממילא מותר ללבושו בלא זליה כמ"ש המרדכי לענין שבת דמותר ללבוש בו בגד
 בלא זליה דלא כתיב בחזרה אל תלבוש בגד בלא זליה, רק אם תלבש בגד של ד' כנפות חשקה בו זליה, ובשבת
 שא"א לשיקו זליה מותר ללבוש בלא זליה, הי"ג דמותרת דאי"א לקיים בו מצוה זליה דאי"כ יתבטל עיקר מצוה

עוד

נלמד דשאי הא דשרע סיי יזיד ספי' ז' הא"ל
 דעלית שפטור מליית ועושה בו ליית אסור
 ללאח בו לרה"ר דהאח אינו לובש הנגד בשביל הליית
 רק ללרכו ודרך לבישה הוא והליית אינו עושה רק
 מספק שמה חייב בליית ואם אינו חייב לפי האמת הו'
 משא, משא"כ עלימות קטנים של ההמון דעיקר חכמת
 לבישהם הוא בעבור הליית ואלי"כ ליה לובשין אותו
 כלל כידוע ואם עיקר דרך לבישה שלהם הוא רק
 בסיבת הליית ואם לא יעשו בו ליית אין בו דרך
 לבישה כלל כמובן אי"כ שפיר הליית נוי ומכשית אפי'
 נמא דאין בו מנו' כלל מי"מ לפי דעתם עיקר סיבת
 לבישה הנגד הוא רק בשביל הליית, ויש להוסיף נוסף
 דהנה בחוס' נדה (ס':) דבגד שאין בו הגאח לבישה
 פטור מליית כמו בכלאים עיי"ש והנה בכלאים מלינו
 בגמ' ב' מיני הגאח לבישה, בחמה מפני החמה
 ובגשמים מפני הגשמים, ובחוס' רי"ד כ'
 דגם הגאח נוי חשוב הגאח לבישה בכלאים, והנה בטרק
 דיון ודאי ליכא לא הגנה מפני החמה ולא מפני הגשמים
 וע' ד"מ או"ח ס' י' דאפי' בטלית גדול ליכא הגאח
 אלו רק הגאח נוי שעשוי לכבוד, דזה נוי ומספרת לכל
 בר ישראל ללבוש בגד שהיה בו ליית [סמך לזה בגמ'
 דף (ב:)] דפריך מירי דעבירה וקרי לה גאה ומינה
 דמירי דמלוא חשוב גאה דיריעת ההפכים א"ל, או
 בפשיטות דכיון דא"א שיתחייב בליית רק אם יהי' עשוי
 לנוי מסתמא כוונתו לכך כעין פסחים (מ"ז:) משום
 הפסד ממונו גמר בלבו וכו' וכעין דברי הרא"ש פ"ק
 דקידושין לענין טבעת שאולה וגם בפשיטות כיון שכן
 דרך כל איש ישראל ללבוש ט"ק ובדואי בשה הוא למי
 אשר בשם ישראל יכונה לילך בלא ט"ק ממילא חשוב
 הגאח נוי וזה כל סיבת חיוב הטלית בליית, וא"כ כיון
 שרעו"ס לקיים בו מלוא ליית ולריך שהיה שם מלבוש
 עליו, ועיקר שם מלבוש הוא מחמת הגאח נוי, וידוע
 דיותר בשה ללבוש ט"ק בלא ליית משלל ללבוש ט"ק
 כלל וכיון דעיקר שם מלבוש שלו הוא הגאח נוי משום
 שבשה לילך בלא ט"ק והרי עיקר הטי הס הליית
 דט"ק בלא ליית אינו נוי כלל ע"כ הדבר ברור לעניד

ליית של ט"ק שפיר חשיבו נוי ומכשית דעיקר דרך
 לבישה של גוף הט"ק הוא רק בסיבת הליית וק"ל:
אמנם בעיקר המנהג של רוב ההמון ללבוש עלימות
 קטנים פחותים מכשעור דלכא"ו לא מקיימי
 המלוא כלל וכל עמלם לריק חזו ובדואי לא יחא
 למרייהו דנמא הכי, ובשו"ת הרמ"א ס' ק"י כ' דטוב
 ללבוש ט"ק פחותים מכשעור מליך בלא ליית, משמע
 ג"כ דקלמ מלוא איכא דאלי"כ מה נפ"מ בין ליית אלו
 למי שאינו לובש כלל ליית ובדרכי משה ס' ח' כ'
 דמש"ה מברכין על ט"ק על מלוא ליית ולא להטעמף
 או ללבוש בלמד משום דיש ט"ק פחותין מכשעור ואם
 הי' מברך ללבוש הי' משמע דלמנו' על ט"ק זה ומקיים
 המלוא כהונן ע"כ מברך על מלוא ליית היינו שמו"ס
 להש"ת על שנתן לנו מלוא ליית עיי"ש והעמיקו הט"ז
 ס' ח' סק"ז, ולכאורה חמו' דאטו מותר לברך על מלוא
 ליית לבטלה בשעה שאינו מקיים מלוא ואם אין בט"ק
 כשיעור לא יברך כלל ואם יש בו כשיעור יברך בלמה,
 וכ"ז נראה דס"ל לאביהם של ישראל הרמ"א ז"ל דגם
 בט"ק מקיימין קלמ מלוא אך לא מלוא גמורה כמו
 בטלית כשיעור, ודבריו ז"ל הרהיבנו לעינין בזה וליישב
 מנהגן של ישראל, וי"ל דרמ"ש החוס' חולין פי' כל הבשר
 וכ"כ המנ"א ס' ח' להלכה דאף דטלית שאולה פטור
 מליית מי"מ אם לובש עליה שאולה מליית מקיים מלוא
 ויכול לברך עליו כמו נשים בח"ע שהזמ"ג, ה"ג י"ל
 בטלית פחות מכשיעור אף דפטור מליית מי"מ אם
 עושה בו ליית מקיים מלוא, וא"ש דברי הרמ"א דשפיר
 יחיל לברך עליו, וא"ש מנהג כל ישראל שובשין אותו
ויולאין בו בט"ק לרה"ר דכיון דמקיים מלוא שפיר הוי נוי
 לטלית וזו תי' נכון בס"ד :

עוד נראה ע"ד פלפול דהנה הברכיי מקר בני שאין
 לו בליל פסח כות מלמ רק חזי זית אם חס מנו'
 עכ"פ לאכול חמ"ש כעין בליטורין דח"ש אסור מה"מ משום
 חזי לאיטרופי ודעת אי"ס אחרונים דמנו' לאכול חזי שיעור
 וכן נראה דעת מאור הגולה כ"ק מרנא ורננא ז"ל בספר
 פטהור אבני נזר או"ח ח"ב ס' שפ"ג (בכנה) ט"ס וא"כ
 י"ל דה"ה בט"ק פחות מכשיעור, איברא דיש לחלק דשאני

המזון והגאח לבישה של הבגד דהיינו שעשוי לכבוד לילך בו החולה לרה"ר ממילא מותר ללבוש בלא ליית אף
 דעתה יש בו הגאח לבישה שטעמה לכבוד, וק"ל:

והנה, במנחות (מ.) סדין בליית ב"ש פוטרין ובי"ה מחייבין ופירש"י טעם ב"ש דלא דרשי סמוכין. להחזיר כלאים
 בליית, והא דנקטו פוטרין ולא אוסרין משום דס"ל כלי קופסא חייבין בליית, וק' לכא"ו דא"כ סדין בליית
 ליחייב בליית בכלי קופסא כיון דליית ב' איסורי כלאים כשאנו דרך לבישה ואי"ל לרחות ללא"ו אי"כ אף דלא דרשי
 סמוכין להחזיר כלאים בליית מי"מ בכלי קופסא דליכא איסור כלאים ליחייב, וכאן ע"כ קאי אכלי קופסא מדחני פוערין
 ולא אוסרין, ונראה דאף בכלי קופסא חייבין בליית טיי"ד בבגד דכפי בגדיהם כתי' וכיון דכלאים בליית לא הוחר
 לב"ש אם יעשה ליית של נזר בסדין לא יהי' שם בגד עליו כיון דאסור בליית, וגדולה מו' ביבמות (ק"ד:) בעגל
 של חלי"ה דאט ליה עשוי להלוך בו אין שם נעל עליו ופסול לחלי"ה, וכש"כ כאן בבגד של כלאים דאסור ללבושו
 וכיון דאם יששה בו ליית לא יקיים מלוא ממילא פטור מליית אע"ג דעכשוו שם בגד עליו דכ"ז שאינו עושה בו
 ליית של כלאים מותר בלישה, מי"מ כיון דא"א לקיים בו מלוא ליית פטור מליית כעין דברי המרדכי בשבחה
 והוא סייעמא לדברינו ה"ל, ונכון מאד בס"ד :

מִלֹּא' מְחַיֵּיבָת סִבְבָר חַל עֲלָיו חַיִּיב גַּמּוֹר לֵאכּוֹל מִלֵּא אֲך' יֵשׁ בּוֹ מִלֵּאכְתָּ לִּידָה אִיִּב בְּלִבֵּי יֵשׁ בּוֹ הִרְבֵּה שִׁיעוּרִים. וְעִיִּב שֶׁאִין לוֹ אִזּוֹ מְחַיֵּיב עִכְפִּי לֵאכּוֹל חִיָּט. אֲבָל לִיִּזֵּת דִּלִּינָה מִלֹּא' מְחַיֵּיבָת רַק כְּשֵׁיט שִׁיעוּר כְּבִגְד חַל חַיִּיבֵא אֲבָל בִּאִין בּוֹ שִׁיעוּר יֵל לֵאזּוֹ מִזֵּי חַיִּיל חַיִּיב כֻּלָּל :

אָמְנָם לִפְנֵינוּ יֵה' שְׂכִימ בִּירוּשָׁלַיִם פִּיד דְחַלָּה דִּלִּפִּי דִּלִּפִּי לִעֲנִין שִׁיחוּל עֲלָיו חַיִּיב מוֹטִיל סִבְבָת חַי

→ **עוֹד** קָלָת רִאִי לִזָּה מִמְקַרָא בְּפִי קְדוּשִׁים גְּבִי שְׁפַחָה חֲרוּפָה שֶׁהוּא חֲלִי שְׁפַחָה וְחֲלִי בִּיָּה הַמְאֹרְסָה

לֵאכְטְרוּפִי וְקָלָת רִאִי לְדִין הַכִּיל וְלִפְנֵי יֵה' רִאִי גַם לְגִיד דִּהְנֵה כְּחֹלִין רִיט אֹחוֹ וְאִזּוֹ בְּנוֹ דִּלְמִיד שֶׁהִי אִפִּי מְקַלָּת שֶׁהִיב בְּמַחְנוֹת וְאִסוּר מִשׁוּם אֲרִיב וְכֵן בְּלִבֵּי אִפִּי מְקַלָּת לְבִי חַיִּיב כְּכִסּוּי. הֵנָּה דִּלִּק שֶׁאִין בּוֹ רַק מְקַלָּת אִיכּוֹת חַיִּיב חַיִּיב. וְכִיָּה שֶׁאִיָּה דִּלִּפִּי לְבִי קָטָן חַיִּיב כְּכִסּוּי וְכֵן שֶׁהִי קָטָן חַיִּיב בְּאֲרִיב וְאִין לוֹ שִׁיעוּר לְגִדְלוֹ עִיִּב לֹא דִמִּי לְחִיָּט. וְאִי דִהְנֵה בְּשִׁים שְׂבָה (לִיִּג): לְמִיד בִּי שְׁעָטָא חַיִּיב פְּלִיגֵי אִי שִׁיעוּר אִי לְכֻלֹּ אִזּוֹ שִׁיעוּר לְכֻלֹּ אִי וְאִי מִיִּיתִי רִאִי מְלִיבֵי סַנְכָס לְבִית וְנִעְלוֹ שְׁהִסָּה מִיִּיבִים וְאִמְחִי לִיבְעִי שִׁיעוּר לִידָה לִזָּה וְשִׁיעוּר לִידָה לִזָּה עִיִּים וְלִכְאֹרִי ק' דִּהְתָּס לִיכָא שִׁיעוּר כַּמָּה יֵה' גְּדוֹל הַבְּעִיָּה שֶׁל אֹחוֹ וְאִפִּי בְּעִיָּה קָטָן מֵאִד

וְאִצִּיע בּוֹה מִשְׁכִּי בְּעִינֵי זֶה בְּחִי עֵהִיָּת זֶה לְסוּנֵי. בְּפִי קְדוּשִׁים וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּח אִתּוֹ אִשָּׁה נִחְרַפָּה לֵאשׁ וְגו' פִּרְשִׁי בְּחֲלִי שְׁפַחָה וְחֲבִיָּה הַמְאֹרְסָה לְעַבְד עֲבָרֵי הִלִּי מְדַבֵּר בְּקוֹרָת תְּהִי לֹא יוֹמָתוּ כִּי לֹא חִפְשָׁה

פִּרְשִׁי בְּקוֹרָת תְּהִי הִיא לֹקָה יֵשׁ לְבִיד לְבַקֵּר עַל הַדְּבָר שֶׁלֹּא לְהַמִּיתָה שֶׁאִין קְדוּשִׁים גְּמוּרִים, דִּחַק לְבָאָר לְמַה כְּחוּב לְשׁוֹן בְּקוֹרָת שֶׁלֹּא נִמְלָא כֵן בְּשׁוּם דִּין מְדִינֵי הַתּוֹרָה שִׁיהֵא לְרִיךְ לְבַקֵּר עַל הַדְּבָר מִשְׁמַע דְּלִיאָה בְּעוֹמָק הַסְּבָרָה לְבַרֵּר זֶה שְׁחִיבָת מְלָקוֹת וְלֹא מִיָּה וְהִיא הֵעֵינֵי ז' וְנִלְעִיד לְכִכְאֹרִי ק' דְּכִינֵן דְּחֵלֵק חֲבִיָּה קְדוּשִׁי גְּמוּרִין לְמַה לֹּא יִתְחַיֵּיב עַל חֵלֵק זֶה לְבַד מִיָּה, וְגִיל דִּהְנֵה בְּשִׁבָּת (לִיִּד עִיִּב) אִיבְעִי שִׁיעוּר לִזָּה וְשִׁיעוּר לִזָּה אִזּוֹ שִׁיעוּר אֲחָד לְכֻלֹּן וְפִשְׁטֵי מְלִיזֵת לְבִי אִם לֹא יִכּוֹל אִי לְנִעְלוֹ וְנִעְלוֹ שְׁטִים חַיִּיבִין וְהִיא לִיכָא שִׁיעוּר לִזָּה וְלִזָּה וְלִכְאֹרִי תְּחִי עוֹבָא דְּלִמָּה לִיכָא שִׁיעוּר לִידָה לִזָּה וְלִזָּה הִרִי שִׁיעוּר כֻּלֹּ מִלֵּאכְתָּ שְׂבָת בְּאֹכְלִין כְּנִירוּרָת וְכֵלֵן בְּלִבֵּי כַּמָּה גְּרוּגְרָת יֵשׁ בּוֹ וְהוּוֹ דֵּאָס הִי הִלְבִּי קָטָן מִמָּה שֶׁהוּא אִפִּי בְּחֲלִי אֲכּוֹ לֹא הִי בּוֹ שִׁיעוּר לִידָה וְגִיל דְּכִינֵן דְּמִלֵּאכְתָּ לִידָה לִיָּשׁ רַק בְּעִיָּה לְרִיךְ בְּעִיָּה שֶׁלֹּא וְחֲלִי מִמֵּט הוּוֹ חִיָּט וְאִיִּב בִּיאָה דְּלְרִיךְ גִּבִּי בְּעִיָּה דִּהְבָּא עַל הַמַּחְשָׁה פְּטוּר ע' חוֹלִין (קְכִּיָּא): עִיִּב חֲלִי מִמֵּט הוּוֹ בְּגִיד חִיָּט, אֲך' לִפְנֵי יִקְשֶׁה דִּלִּפִּי גַם מְלָקוֹת לֹא תִתְחַיֵּיב וְכֵן הוּא בִּאֲשֶׁם לֹא יִתְחַיֵּיב דַּעַל חִיָּט פְּטוּר מְכּוּלָּס [אֲדִרְבָּא אִפִּי לְרִיָּשׁ דְּכִיָּשׁ לְמִלְקוֹת מוֹדָה לְעִינֵי קִרְבָּן דְּבִעִי שִׁיעוּר שֶׁלֹּס] וְגִיל דִּהְנֵה כְּחוּס' חוֹלִין (עִיִּט). דִּיָּה מְהִיד אִמִּי לִד דְּסוּבָה וְשִׁתְּמַשׁ בְּלִד דְּחַמּוֹר וְכו' קִיל דִּלִּא דְּמִי לְחֲלִי עַבְד וְחֲבִיָּה דִּאֲסוּר בְּחֲלִיָּשׁ וְחֲבִיָּה וְכו' עִיָּשׁ וְחִיָּה הַמְשַׁבֵּץ דִּשְׁאֵלֵי הַיָּם דְּהוּוֹ הִרְכָּבָה מוֹנִיָּת מִשְׁאֲרִיב חֲלִיָּשׁ וְחֲבִיָּה הִי הִרְכָּבָה שְׂכוּנִיָּת וְכֵל אֲחָד לְחוּדָא קֵאָר, וְנִלְעִיד לְהוֹסִיף טוֹפֵךְ בּוֹה מִשׁוּם דִּאִי מוֹן הַהִבְדְּלוֹת הוּא^(*) בִּין קוּדָשׁ לְחוֹל וְכִסְיָס גִּיטִין (לִיִּחִי) מְקַדִּישׁ עַבְדוֹ יֵלֵא לְחַרוֹת דְּלִהוּ עִס קוּדָשׁ קֵאָמֵר דְּעַבְד לִיָּח עִס קוּדָשׁ וְכִינֵן דְּמַכְדִּיל בִּין קוּדָשׁ לְחוֹל אִין מִנִּיחֵן אֹחוֹ וְלִהְתַּעַרְב עִיִּב כֻּלֹּ אִי לְחוּדָא, קֵאָר וְאִוִּיל הוּא גִיִּב כְּכֻלֹּ הַמַּכְדִּיל בִּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים דְּעַבְד אִיָּת בִּי גִיִּב מִשׁוּם לֹא תִחַסֵּס לְהִרְמַבֵּץ פִּיד דִּיטִין הֵנָּה דְּרוּמָה עֲדִינֵן לְנַכְרֵי וְהַהִבְדְּלָה אִינָּה מִנַּחַת אֹחוֹ וְלִהְתַּעַרְב :

וְיִלְהִדֵר לִזָּה מִמִּיר פִּי חֲבָא (פִּי ז' סִי ג') דִּיָּא מִהֵן הַשְּׁמָן הוּוֹ אִיטוֹ יִכּוֹל לְהַתַּעַרְב בְּמַשְׁקָן אַחֲרִים אֲך' יִשְׂרָאֵל אִינֵן יִכּוֹלִין לְהַתַּעַרְב בְּאִוִּיָּשׁ מִינֵן שְׂנָא' וְאֲבָדִיל אֲחַכְסֵס וְגו' הֵנָּה דִּהְבְּדִלָה אִינָּה מִנִּיחָה לְהַתַּעַרְב עִס אִוִּיָּשׁ וְכַרְמַבֵּץ בְּמַלְחָמוֹת בִּיק^(*) (לִיִּג) דְּכַנּוּף אֲחָד לִיָּח אִזּוֹ אִזּוֹ עַבְד וְלֹא הִיא פְּלַגָּא עַבְדוֹ עַל חֵלֵק אֲחָד מִנּוּף רַק בְּבִי גּוֹפִין עִיִּישׁ עִיִּב בְּחֲלִי סוּס וְחֲלִי חַמּוֹר חֲשׁוֹב כִּיָּא חֲלִי וְעַל חֲלִי לְבַד אִיָּא לֹאֵר דְּעַבְדוֹ מַעֲשֶׂה כְּמַלְחָמוֹת הַכִּיל עִיִּב לְרִיךְ אִתָּה לְדוֹן עַל כּוֹלֵי יַחַד שְׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה וְכּוֹלֵי יַחַד הֵלָא מוֹבָיָם עִס הִשְׁטִי מִשְׁאֲרִיב בְּחֲלִיָּשׁ וְחֲבִיָּה חֲשׁוֹב כִּיָּא

* עוֹד סִמָּךְ לִזָּה דִּהְרִי בְּרִאִישׁ טוֹף הִלִּי חֵלָה דְּכַמּוֹ דִּילְפִינֵן טַעַם כְּעִיקָר לְעִינֵי אִיסוּר (וְכֵן לְעִינֵי מִצְוָה) כֵּן מוֹעִיל טַעַם כְּעִיקָר לְחַיִּיב בְּחֵלָה, הֵנָּה דְּכַמּוֹ דִּילְפִי מִצְוָה מֵאִיסוּר לְעִינֵי טַעַם כְּעִיקָר כִּמּוֹ כֵּן יִלְפִינֵן שִׁיחוּל חַיִּיב עִיִּי טַעַם כְּעִיקָר, הִיִּב בְּגִיד יֵשׁ לְלַמּוֹד מֵהָא דְּמַרְבִּינֵן חִיָּשׁ לְאִיסוּר אוֹ לְמִצְוָה דִּהִיִּב מְגִדוֹל חִיָּשׁ לְחַיִּיב.

(*) בַּת חַיִּיבָא חֲשׁוּבָה (כְּצִ"ל).

(*) בִּין קוּדָשׁ לְחוֹל כְּדִאִי בְּפִסְחִים קֵד. וְבִשְׁשִׁים (כְּצִ"ל).

(*) בְּמַלְחָמוֹת בִּיק בִּיג (כְּצִ"ל).

נמי במעשה השמיטה כמ"ס הרא"ש פ' רס"ו הדם נשם
בה"ג, [או י"ל דהש"ס מנחות ק"א למ"ד ל"א שה ואפי'
מקל"ט שה אכל להלכה דשה אפי' מקל"ט שה היה דמ"ס
יש בו מל"ר]:

והנה השבוי (סי' ל"ו) כ' בשם הג"ח דאחרונ המורכב
כשר דאמרי' אחרונ ואפי' מקל"ט אחרונ כמו
דאמרי' שה אפי' מקל"ט שה והשבוי חולק עליו אמנם
אפי' להחולקים שם היינו דהוא נחייב ליקח אחרונ
ש"ס וזה ל"ח רק מקל"ט אחרונ ע' חמ"ס (סי' ר"ח),
ואפי"ג דאם אין לו אחרונ אחר רק מורכב יהי' ממוי"ב
ליטלו כמו באין לו רק ח"ז מלה, אבל לפטור עלמו

ומדאמרי' לבי אפי' מקל"ט לבי חייב בכיסוי. טעם
דאפי' על ח"ס חל חייב ומינה ראי' גם לנ"ד דאפי' על
ח"ס חל חייב חרש ודו"ק:

והא דבמנחות (מ"ח). מבואר דט"ל קטן פחות מכשיעור
פטור מלי"ט י"ל דהגמ' ק"א למ"ד כלי קופסא
חייבין בלי"ט ולא תלי' בלבישה ע"כ ל"ס ב"י ח"ס כיון
דלי"ט ב"י מעשה כמ"ס המור"ז (סי' פ"ו) לענין כל יראה
שאין בו איסור ח"ס משום דאין בו מעשה ול"ס אחשבי'
והסכים לרבנו הרב ז"ל מלאדי (בס"י חמ"ו) בק"א עיי"ש
אבל לדיון דקו"מ דלי"ט חו"ג ותלי"א בלבישה י"ל
דשי"ך בו ח"ס כמו בכ"ס מלה, וזומה לכיסוי דחלו

בפ"ע כנוף שלם דלא מערבי מ"ד ההבדלה וכ"א לחודא קא"ל ע"כ שפיר יש לדון על כל חלק דעביר מעשה וחלקי
עבדות לבדו ל"ט מבי"ט עם חלק ב"ח אשר בה, וא"כ י"ל גם בידון דיון דמהות ב"ח שבה כיון דלחודא ק"א
לא חשוב ח"ס כיון דיש לה מהות בפ"ע ושם בפ"ע יש לכאוי ק"ו דא"כ תחייב מינה וי"ל דהב"א על א"א הוא
ג"כ מחייב כרימות דענין כרת שנקרה מקדושת ישראל וא"כ אי נימא דחייבת כרת אי"כ ברנע ביאה נסתלק
ממנה קדושת ישראל ואינה בכלל הבדלה דבין קודש לחול או בין ישראל לעמים ומעטרי ב' המהומים יחד ושוב
חשוב רק ח"ס כיון דאין מהות ב"ח עומד לעלמה אך אם נימא דאין חייב כרת רק מלקות גרידא עדיין לא פקע
קדושת ישראל ושפיר הוי בכלל הבדלה וחייבת מלקות דלא הוי חלי שיעור וז"ל ב"ק דהבדלה
כמ"ס הראב"ע ביאור תיבת ערב ובקר ערב היינו עירוב זרות ובקר היינו ב"קור האורות והבדלתן הי"ל ב"קור
היינו שמוכ"ל לז' חירות לעלמה ע"כ לא הוי בגדר ח"ס שפיר חייבת מלקות וע"ז נרמז בה חייב מלקות ב"ל ב"קור
מהי' דעיקר חייב מלקות הוא בכ"ס הבדל והביקור בין חול לקודש וגם ל' רש"י מושב דלר"ך הכ"ד לבקר על
הדבר ולענין היטב של"א יהי' בו חייב מינה דמור חלילה דאם נימא דחייבת מינה אי"כ נכרתו מקדושת ישראל
שוב אינו בכלל הבדלה והוא דבר הדורש עומק עיון ובקורת:

ובזה יש לבאר גם פי' הב' דרש"י דב"קור מהי' אח"א לומר שקורין בשעת מלקות והפלה ה' את מחו"ך ולכאוי
יפלא למה לא נרמז דין זה דקריאה בשעת מלקות בכל הלואין שיש בהם מלקות רק בזה, והלא ברמב"ם
סוף פ"ט מה' סנהדרין חשיב כ"ז לוקים, ובכולם לא נאמר דין זה דקריאה רק בב"א על שפ"ח, וגרלה דהנה
בסנהדרין (י'). דמלקות במקום מינה עומדת והי' מקום לומר דכ"ז שלא לקה חייב מינה, ומינה היא ג"כ כעין
כרימה מהשורש לשעתו, אך דהמלקות פטרו אח"כ וזומה למייבי טענות דכ"ז שלא הביאו קרבנס חייבים כרת
כמבואר בתוס' זכחים (ק"ח:); וכיון דבשעת החטא חייב כרת וגב"ל מעדת ישראל ושוב ל"ה חלק ישראל שבה קודש
וליק"א הבדלה ושוב הוי כנוף א' וכנוף א' לא שייך האי כולה עביר וגם לא פלגא עביר כמ"ס המלחמות ב"ק (כ"ג).
ואי"כ ח"ס לחייבה מלקות לכאוי דמור חלילה וע"כ רמז הכ' כאן דחייב לקרות בשעת מלקות והפלה ה', וביאור
ענין הקריאה בשעת מלקות גראה דהנה הביט בתורה וברא העולם (ובזו"ה"ק פי' ויקהל דף ר"י. באור) וכן כל
המנהגות העולם לכל פרט ופרט הכל הוא באמלעות המורה ואפי' היסורין שבאין על האדם כשהם בהשגחה [לא דרך
הסתר פנים ועזיבה למקרים] הכל הוא ע"פ המורה, וכ"ז כשהוא בהשגחה אבל מי שגטוב ח"ו למקרה אינו בכלל
זה שהנהגתו אינה ע"פ השי", וזה ענין הקריאה של מלקות להורות נתן שאינו בגדר טוגש בהסתור פנים כי זה
נחשב ח"ו ככרימה מן המקום כח"ו הוא כעין טוגש הב"א בהשגחה שהוא מחקור הרמזים הנמורים ובגדר את אשר
יאהב ה' יוכיח וכיון שאינו בגדר כרימה מן המקור אפי' בעודו חייב מלקות שפיר יש לחייבה מלקות דאכתי שייך
הבדלה בין קודש לחול דאע"פ שחטא ישראל הוא ושפיר הוי כנוף שלם בפ"ע, [וכעין דא"י מלקות (כ"ג). לענין
פסוקה"ק דחשוב שני גופין חלק הקודש וחלק החול עיי"ש והוא ג"כ מטעם הנ"ל, ריש הבדלה בין קודש לחול והבדלה
משני אופן לשני גופין] וכיון דכאן עיקר חייב מלקות חלו בזה ע"כ רמז קריאת הפסוק והפלה ה' וגו' אך בשפ"ח
ולא בשאר לאוין אף דהדין טובג בכל חייבי מלקות ודו"ק:

ט. ובה יש ליישב ק"ו האבני מלואים סי' ל"א סקכ"ב על
קדושין (י). התקדשי לי לחצי אינה מקודשת וכ' ע"ש. והקשה
האב"מ תיפ"ל דהוי קדושין שאינם מסורים לביאה, דאתי צד
שלא קידש ומשתמש בא"א כעין יבמות (מה:); חצי עבד וחצי
בן חורין שקידש אתי צד עבדות ומשתמש בא"א. ולפמ"ש בפנים
א"ש, דכתי' לאשת עמיתך ואדם עצמו לא חשיב אשת עמיתך

אע"ג דצד זה לא קידש, אך בח"ע וחב"ח דהוי כב' גופין מצד
ההבדלה, או חשובה לגבי צד עבדות כאשת עמיתך.

(*) חשיב ר"ו לוקים (כצ"ל).
(*) וא"כ אי"א לחייבה (כצ"ל).
(*) מן המקור. אך הוא (כצ"ל).

לשמים עכ"ל ואי יומא דקאי בלבוש בגד של ד' כנפות
בלא זליית ימה אריא ד' אחות אטו הו"קב במקומו
מוחר ללבוש בגד ד"כ בלא זליית אע"כ קאי באינו לבוש
בגד של ד' כנפות ומ"מ כיון שהולך ד"א בלא זליית הוא
מנודה לשמים וכ"מ להדי' בראשית חכמה שער הקדושה
פ"ו, טוב מלאחי בשלי"ה ריש מסכת תולין ב"ה ע"ן
הזליית שהוכיח ג"כ מדברי המוס' דאפי' אינו לבוש
בבגד של ד' כנפות ג"כ מנודה לשמים, ובאמת כן מבואר
בקרא להדי' בטעם זליית כדי לזכור כל מלות ה'
לעשותם וכן א"ו בש"ע סי' ח' ס"ח, ואטו מי שאין לו
בגד של ד' כנפות אי"ל זכירה, וכע"ז אמר' בספ"ק
קדושין אטו גברי בעי מ"י נשי ל"ב חיי ומה"ט ילפי'
דנשים חייבות במזוזה וה"ג בג"ד, וע"כ דהוא מנ' ע
עלמיות. עוד הביא שם בר"ח כמה מאמרי חז"ל דמוכח
דזליית הוא מנ' עלמיות: עוד רא"י מהמג"א סי' י'
סקי"ב שאין לעשות בט"ק אפי' קרבים שאין נכפפין
מפני מראית עין עיי"ש שם הרב ז"ל שם והיינו שיסבירו
דהקרבים משוי כסמוס ופטור מזליית, וקש"י מה בכך
דפטור [ודוחק לומר דקאי על שבת דיסבירו שפטור נמלא
שחשיבו הזליית משא] הרי כל הלבושה בט"ק אינו חייב
כלל רק מידת חסידות להכניס עלמו לכלל חוב ולמה
נחוש בזה למראית עין, וע"כ דחייב גמור ליתך כל היום
בט"ק ואלי"כ נקרא עבדיין ע"כ שפיר חשו בזה למראית
עין, שיסבירו שמנטל כל היום מז"ע זליית כיון שהט"ק
בר פטור הוא והזליית שבו כליחא דמין:

עוד הבאחי רא"י לזה דזליית עלם מנ' ג"כ משבת
(קל"ג): ואטוהו התבאה לפניו במזוזה ס"ח נאה
טלית נאה [לפניו ליחא טלית נאה בשבת (קל"ג): אך
רש"י ז"ל (ט'): העתיק כן עיי"ש] זליית נאה, וברש"י
יומא (ע'). ד"ה להראות לא העתיק טלית נאה ובבלי
יקר פ' נח ב"י ויקח וגו' את השמלה, דבזכות זה זכו בניו
לטלית של זליית והק' הרא"ש דהרי אמרו ז"ל דבזכות מחוט
ועד שרוך נעל זכו לחוט זליית ומי' הכלי יקר דבזכות
חוט זכו לחוט זליית ובזכות את השמלה זכו להטלית של
זליית ומזה מוכח דגם הטלית מן המנ' ולכאו' ק'
טובא דמה ענין הטלית אל המנ' הרי המנ' רק
בלזיית שאם יש לו בגד של ד"כ חייב בזליית והטלית
דומה לביית שדר בו שלריך לקבוע בו מזוזה מ"מ אין
הבית החפץ מנ' רק המזוזה, ולא מליט שיהי' מנ'
לקנות בית נאה כדי לקבוע בו מזוזה, [ומ"א מי' דשאי
בית דגם לולא מלות מזוזה הי' דר בבית, משא"כ טלית
מנהג העולם היום שקוין טלית כדי לקיים בו מלות
זליית ולולא המלוה ל"ה לובשין טלית כלל ע"כ היום
גם הטלית מן המנ' ומה"ט כ' רש"י טלית נאה משום
דגם בימי רש"י ז"ל הי' המנהג בזה כמו בזמננו ובימי
הגמ' ל"ה המנהג כן רק שיהי' לובשין בלא"ה טליתות
כאלו שהם למנ' וזה הי' דרך לבישה אפי' אלל נכרים
[דהרי העיטוף כעטיפת ישמעאלים] ול"ה עיקר לבישת
הטלית מחמת המנ' ע"כ בגמ' שבת (קל"ג): ליחא
טלית נאה כי אז בימי הגמ' לפי מנהגם ל"ה הטלית

מחייב שלם במקלאת אחרונ ל"מ, אבל בניד י"ל לכו"ע
דבגד אפי' מקלאת בגד חייב בזליית והוא כעין החילוק
שכ' הריב"ש (סי' שמ"ז) בין טלית השותפין לסוכת השותפין
וז"ל ואני אומר דהתם אמר רחמנא שלא ישמח אדם
בעלית שהוא שלו אלא בהטיל בה זליית ואפשר שיחייבוהו
בשל שותפות כיון דקלאת שלו וכו' אבל בסוכה אלא"כ
דכיון שחייבתו חורה לישב בסוכה שלו ואין כאן אלא
חלי סוכה כשירה וכו' עיי"ש והדברים עמיקן ל'
ת"ע דבריי לא יועילו רק ליישב המנהג שלא יהי' נסתר
מגמ' מפורשת במנחות (מ"א), אך מ"מ הם נגד
דברי הש"ע (סי' ט"ז) שכ' דטלית פחות מכשיעור פטור
מזליית, הנה דאפי' לדין דזליית מו"ג מ"מ ט"ק שא"כ
כשיעור פטור מזליית, ונראה ליישב המנהג גם מן
הש"ע וני"כ וק"ע הרב ז"ל וסידור דה"ח שהעתיקו
דין זה ומ"מ לא יהי' סתירה להמנהג, ואומר דס"ל
להפוסקים ז"ל דלענין דבר שהוא חמיר ל"מ ח"ש
ורא"י לזה ממה דקמ"ל פ"ד דחלה דהגטול מן הקב
חלה אינו חלה והלכה רווחת דהלך פחות משיעור חלה
פטור מן החלה ולי"א שיחייב חלה ח"י שיעור וע"כ
דא"א שיחול חוב על ח"ש, והיינו משום דחלה אינו
מנ' רק חמיר כמ"ש מג"א סי' ח' וכיון דח"ש אינו
טבל ומוחר ועומד הוא ל"ש חלות הפרשה שכל רק
להחיר ול"ד להא דאמר' לבי אפי' מקלאת לבי חייב
בכסוי דהתם אינו חמיר רק אם שחט חייב לכסות ע"כ
חל חוב גם על ח"ש משא"כ בזה, והאחרונים ז"ל הנ"ל
לא כתבו רק במנ' מחוייבת שקב"ר חל החיוב אז גם
ח"ש יש שם מנ' עלה, ומס"ה באין לו רק ח"ז מלה
לריך לאכול מה שיש לו, אחסם בזליית יש ב' ענינים,
חמיר ומנ', אי שמתיר הבגד כמו שחיה שמתיר הבגד
וכמו חרומה שמתיר השירים, גם יש בו קלת מנ'
עלמיות נוסף על שחיטה והפרשת חרומה, ומפורש
במג"א רס"י ח' לחלק בין זליית להפרשת חלה דהפרשת
חלה חמיר ע"כ ברכמו מיושב משא"כ טלית מלוה ע"כ
ברכתו מעומד, גם מפורש בהג"א סופ"ג דריה דברכת
זליית דינו כברכת המלוות ואט"פ ט"ל מולא, ואילו
ברכת השחיטה וברכה על הפרשת חרומה חייב כברכת
הנהנין ע' ש"ך וטו"ז יו"ד סו"ס א', ומפורש במנחות
דבעידן ריתחא עכשינן אעשה דזליית ולא מלינו כן בשאר
מלוות שהם חמיר כגון על שחיטה והפרשת חרומה ע'
רש"י גיטין (מ"ז): דאם אינו רוצה לאכול אי"ל להפריש,
או מי שיש לו כלים חרשים לא מלינו שיהי' מנ' להטבילן
כדי לקיים מנ' רק אם לריך להשחמש בהם, וגדולה
נחו בפסחים (ק"ג): שכעה מנדוין לשמים וכו' ומי
שאין לו זליית בבגדו ובתוס' שם ד"ה ואין לו מוכח
דאפי' אינו לבוש בבגד של ד' כנפות רק משום שאינו
מכניס עלמו לירי חוב, וכן מוכח להדי' בס' אור לדיקים
בעמוד החורה פרק י"ז וז"ל ד' שלא ליתך ד' אחות
בלא זליית ח"ו כי הוא א"י חתי דברים שהוא מנודה

וכן מפורש במהרש"א מנחות מ"א.

הקורא ק"ש בלא זליית כמעיד עדות שקר ע"כ דזה
 פלג חיוב לילך כל היום בזליית דאל"כ למה לא זלינו
 זה בשאר מלוות דהקורא ואינו מקיים או יחשב כמעיד
 עדות שקר, ומש"ה אם אמונא מפאת חלק המתיר אשר
 בזנו' זו אין מקום כלל לחיוב חשיעור פטור מזליית דלא
 בגמ' ופוסקים דבגד פחות מכשיעור פטור מזליית דלא
 חייל חיובא על הבגד מ"מ מפאת חלק המלו' אשר
 בזליית שייך חיוב גם בבגד פחות מכשיעור ונפ"מ אם
 לא ימלא לקנות טלית גדול כשיעור יהי לריך לעשות
 זליית בפחות מכשיעור כדי לקיים חיובא נכבד להעטיף
 בזליית אבל אין החיוב על בגד זה דוקא, וזה החילוק
 בין בגד גדול כשיעור לבגד קטן, דבגד גדול החיוב מזה
 אחרו הבגד ואם לבוש בחלום נגד בלא זליית אפי' ילבש
 כמה מלבושים עם זליית מ"מ עובר בעשה מחמת אהו
 הבגד, אבל בגד שאין בו כשיעור אין החיוב מחמת אהו
 בגד רק מחמת קלת מלו' דרמי אקרקפתא דגברי וא"כ
 אם ילבש בגד אחר בזליית פטור, ועוד אפי' אם לא
 ילבש שום בגד עם זליית מ"מ אין עובר מחמת לבישת
 בגד זה דאפי' לא ילבש כלל בגד של ד' כנפות יעבור
 על קלת חיוב זה שמו' ללבש בגד של ד' כדי לקיים
 מלות זליית ואין נפ"מ בין מי שלובש בגד זה בלא זליית
 או מי שאינו לובש כלל בגד של ד' כנפות ומ"מ אם
 עושה בו זליית מקיים קלת מלו' כמו אוכל חי' מזה
 בליל פסח, וא"ש מנהג העולם אף שלובשים ט"ק פחומים
 מכשיעור מ"מ אין יגיעתם לריק דמקיימים קלת מלו'
 ומומילא מותר לילך בהם בשבת דחשיב טו' ותכשיט
 לבגד מזה המלו', ופלטו גמי מהא דאמרי' פ' התכלת
 דבעידן ריחמא ענשין אעשה דזליית, ולענין הקלושה
 הלוכשים ט"ק פחומים מכשיעור [מחמת דוחק פרנסה]
 לא מיבעי' דלא מיענשי אלא אחרת דבר זה מעורר
 רחמים וחסדים, ומנא אמינא לה דהנה דברות (כ' :)
 אמרו מלה"ש לפני הקב"ה רבש"ט נהי' בחורתיך אשר לא
 ישא פנים וגו' והלא אהה נושא פנים לישראל דכתי' ישא ה'
 פניו אליך אמר להם וכי לא ישא פנים לישראל שכתבתי
 בחורה ואכלת ושבעת וברכת והם מודקדקין על עלמן
 עד כות עד כבילה, וראיתי מקשים דמ"ש דנקיט דב"ז
 יוחר מכל מלוות דרבנן, ובעוה"מ מלאחי במדרש פי'
 נשא וז"ל ישא ה' פניו אליך וכי הקב"ה נושא פנים
 והלא כתי' אשר לא ישא פנים אמר הקב"ה כשם שהם
 נושאין לי פנים אף אני נושא להם פנים כיצד כתבתי
 בחורתי ואכלת ושבעת וברכת ואדם יושב וכו' ואין
 לפניהם כדי שביעה והם נושאין לי פנים ומברכין וכו'
 נשמע דעיקר הרבותא בזה משום דאין להם לחם לשובע
 וא"כ ה"י להם להתרעם ע"ז והם לא די שאין להם
 תרעומת רק אדרבא מודים ומשכמים עבור מקל"ת זה
 שיש להם וזה עיקר הרבותא וא"כ לק"מ משאר מלוות

מן המלו' ויפה אמר ולע"ד להוסיף לפ"מ דא"י בסוכה
 (כ"ו). דמגרי הפלין פטורין מן המלו' וכי רש"י שכוונה
 התגר להמליחן להלריבין משמע דאם עיקר כוונתו למלו'
 אף שמשכר בזה, ג"כ מ"מ חשיב עוסק במלו' וה"י
 אם עיקר לבישת הבגד הוא כדי לקיים מלות זליית
 אף שנהנה ג"כ בהגאת לבישת מ"מ חשיב הלבישת
 מלו', וכ"ז בזליית דמשכח"ל בגדים הפטורים מזליית
 דהיינו כשאין להם ד' כנפות וגם. לפי האמת לכל אדם
 דיש לו בגדים הרבה הפטורים מזליית משא"כ בסוכה
 לא משכח"ל דירה שמה' פטורה ממוחה, וע"כ אא"ל
 דהדירה בכלל יחשב מלו' משום מוחה, דאפי' בלא
 המלו' הוא מוכרח לדור בדירה ואין לומר כלל בזה
 דעיקר כוונת הדירה הוא לשם מלות מוחה ע"כ לפי
 הדירה מלו' ול"ש בזה ואטוהו וע' יו"ד סי' קל"ט סי"ג
 דהכשיתי הנהגי' לע"ז לא ישאו מהם עלימות למלו'
 משום דמאיסי ע"ש, הנה דטלית חשיב הפך מלו',
 וע"כ דאפי' מוחה דאינו מלו' מחוייבת רק אם יש
 לו בית חיוב במוחה ע"כ אין לבית שייכות להמלו'
 משא"כ זליית מלו' להכניס עלמו בחיוב זליית וכוון
 דא"ל לקיים מלות זליית רק בלירוף בגד ע"כ גם
 הבגד מן המלו' כעין ש"י הר"ן רפ"ב דקידושין דכיון
 שא"א לאיש לקיים מלות פויר בלעדי האשה ע"כ גם
 האשה בכלל המלו' [לדברי הר"ן אלו העירני גם בני
 כמר אברהם דוד כ"ז]:

עוד נלע"ד רא"י לזה דהנה בזה"ק פ' שלח דהקורא
 ק"ש בלא זליית כאילו מעיד עדות שקר
 בעלמו והקדים מה ששמעתי מפקפקין על מנהג העולם
 לקרי' ק"ש בבוקר בלא הפלין דהוי כקורא ק"ש בלא
 תפלין דמעיד עדות שקר בעלמו ולענ"ד אין כאן בית
 מיהוש' דלכא"ו ק' למה לא זלינו כן בלימוד מלו' אחרת
 כגון הלמוד ה' לולב בסכות ואינו אוחז לולב בידו יחשב
 כמעיד שקר בעלמו או הלמוד ה' ק"ש בערב קודם
 שקרא ק"ש יחשב כמעיד שקר או הלמוד ה' קידוש
 בש"ק קודם קידוש וכדומה הרבה, אך התי' פשוט דככל
 אלו אין החיוב כלל לעשות כל היום דלילב מודאגב' נפיק
 ב"י וכן ק"ש בני פ"א ע"כ ליח עדות שקר דהמלו' רק
 פ"א וזה יקיים אח"כ משא"כ תפלין בזמן הגמ' ה"י חיוב
 לילך כל היום וכל רגע מבטל מיע כמ"ש הפמ"ג בכ"מ
 וכ"מ בחוס' שבעות (כ"ה :) ד"ה מי איחא בלא איחא
 ודוק, ע"כ כשקורא ק"ש בלא תפלין חשיב עדות שקר
 דהמלו' גם ברגע זו והוא אינו מקיים המלו' ברגע זו,
 וכ"ז בזמן הש"ס אבל היום שנספק הדין בש"ע סי' ליח
 שאין לו נוף נקי ואי"ל לילך בתפלין רק בשעת תפלה
 פ"א ביום, שוב אין איכור כלל לקרות ק"ש בבוקר בלי
 תפלין ול"ה עדות שקר כיון דאין חיוב רק פ"א ביום וזה
 יקיים אח"כ כנלע"ד ברור בס"ה, וא"כ מד"ה הזה"ק

י. וכזה יש בפסיקתא בפי רג"י ושמי' : אמר להם הקב"ה
 למה"ש בואו ואודיע' אתכם צדקתם של בני, שאני הטעמתים
 בעולם כמה צרות ויסורין הבאתי עליהן בכל דור ודור ובכל
 שעה, לא בעטו כי אלא קורין וגו', רשעים וקוראין אותי צדיק

(*) משא"כ במוזה (כ"ז"ל).

דרכן וז"ב, וא"כ גם כ"כ מה שהרבה מהמון עם אין מקיימין המלו' כתקנה. הוא מחמת דוחק פרנסה כידוע שקשה לקנות לכ"א חב"ב ט"ק כשיעור ומ"מ מקיימין המלו' בט"ק פחות מכשיעור וא"כ לא די שאין זה מיעור ריחא רק אדרבא^(*) מעורר רחמים וחסדים ונשיאת פנים לישראל כמו בבהמ"ז על כו"ט וכ"כ: **והנה** בס"ד דחלה משנה ד' פליגי בנוטל חלה מן הקב רעק"א חלה ומכ"א אינו חלה ויש שם סתירה בירושלמי בטעמו של רע"ק שם במקומו חס"ק בטעמו דרע"ק דהוי כאומר פירות הרומה זו מחוברין יהיו הרומה לכשיחלשו ונחלשו דבריו קיימין, ואילו בפ"ב דחלה בירושלמי מבואר דטעמו של רע"ק משום דהוי חסר מדבר שלא נגמרה מלאכתו דחל בדיעבד, וראיתי בר"ט אלגזי סוף ה' חלה דף (ג"ה). מדה"ס כ' דזה חלו בפלוגתא דר"י ור"ל לר"י דח"ש אסור מה"ט דהוי לאילטרופי ה"ה דח"ש מלו' שם מלו' עליו וא"כ אין לו בפסח רק מ"ז חלה לרי"ך לאכול, ולפ"ז גם מח"ש חלה מועיל הפרשה בדיעבד ומח"ש מדמי לה לחורס מדבר שלא נגמרה מלאכתו דהוי ג"כ ח"ש באיכות, ולר"ל דח"ש מותר מה"ט ע"כ אין לדמותן רק לפירות מחוברין יהיו הרומה לכשיחלשו, הנה מבואר בדבריו ז"ל כו"ט דכמו דח"ש שם מלו' עלה ה"ה בנוטל מקב חלה שם חלה עלה, והכ"נ א"ש עושה לית בפחות מכשיעור בגד שם מלו' עליהם, ומה דחכמים חולקים על רע"ק משום דשאי חלה דל"ה מלו' רק מחיר בח"ש המג"א ס"י ח' משא"כ לית כח"ל [ולקמן יבאר שיש עוד חילוקים בין לית להפרשה חלה לענין פחות מכשיעור] והנה זה סמוכין לדברי:

דן אמת דהרי"ט הק' על דבריו הג"ל מירושלמי רפ"ג דחלה עלה דמתני' כיון שנוחנת את המים מנבחה חלה וז"ל ר"מ בשם ר"ל דרע"ק הוא דהני חמון הנוטל מן הקב חלה רעק"א חלה ומכ"א אינה חלה אר"י ד"ה הוא כיון שהיא נוטנת את המים זו היא ראשית עריסותיכם וכו' ואי אמרת דלר"ל דח"ש מותר מה"ט אי"א לדמותן לפירות שלא נגמרה מלאכתן וא"כ ע"כ כוונת ר"ל לדמותן לאומר פירות מחוברין אלו יהיו הרומה לכשיחלשו וה"כ הוי כאומר שיהי חלה לאחר גלגול ובשניהם אין החלות חל עד אחר שישלם לכשיעור וכאן אחר שיחלגל דאילו טעם ח"ש ל"ש כאן בקודם גלגול דאין החסרון מלך קטנות השיעור וא"כ למה משיב לו ר' יוחנן ד"ה הוא וכו' משמע דבעיקר הדבר מודה לר"ל דאפשר לחלות דין זה בפלוגתא דרע"ק ורבנן ואיכ"ה הא לרי' יוחנן לשיטתו אי"כ פלוגתא דהתם מלך ח"ש משא"כ כאן ל"ש הטעם כיון דאינו מחמת קטנות השיעור אה"כ א"ש שרי"ז לטונו ממש, והנה מש"כ דכאן ל"ש ענין ח"ש כיון שאין החסרון מחמת קטנות השיעור

הנה כרמב"ם פ"ז מה' מח"ס דהוטין וקרומין אסורין מה"ט כמו ח"ש היינו שיש להם קלת מהות חלב ומ"מ חלב גמור ל"ה, הנה דאף ח"ש באיכות הוי ח"ש, וכע"ז כ' הרמב"ן בס' המלות ס"י ש"כ"ב לענין קריבה בעריות דאפשר שאסור מה"ט כמו חלי' שיעור והוא ג"כ ח"ש באיכות לענין ביאה וה"כ בנתינת המים לחוך הקמח הוי קלת חיבור השיסה ולא חיבור גמור עד אחר גלגול ע"כ הוי עתה כעין ח"ש לענין חיבור השיסה המוכרח לענין חיוב חלה והוא ח"ש באיכות החיבור וע' ריטב"א קדושין (מ"ז:) שדימה פירות שלא נגמרה מלאכתן לענין הרומה לנתינת מים לחוך הקמח לענין חלה עיי"ש הנה דשניהם שוין ושקולים, וע' פ"ב דמע"ש מ"ג ד' לענין הרומה חלחן וכרש"י דהוי ח"ש באיכות אוכל עיי"ש, ומש"כ דר"ל ע"כ לאו מלך ח"ש קאמי עלה דר"ל ס"ל ח"ש מותר מה"ט גם זה יש ליישב דבירושלמי פ"ז דהרומה מודה ר"ל בעמיד להשלים דח"ש אסור מה"ט, וה"כ מסתמא עומד להשלים גלגול השיסה ובודאי לא יחלנה כמו שהיא שלא כדרך אכילה וא"כ מודה ר"ל בזה:

עוד י"ל לפמ"ש"כ החכ"ל ס"י ע"ז דאסור ח"ש מטעם אחשבי' והסכים לדבריו הגאון הקדוש ז"ל מלאכי בשו"ט ס"י תמ"ז בקו"א לפ"ז ז"ל דר"ל לית לי בזה אחשבי' כעין סבת הר"ן פ"ק דקדושין דל"ש לדידי שוי לי רק בדבר שיש עליו חורה כסף דהיינו שוי"פ רק שאין בו שיעור ה' סלעים או מועיל לדידי שוי לי לעשות מפחות יותר אבל דבר שאינו שוי"פ אלא לדידי שוי לי לעשות דבר שאינו ישנו עיי"ש והכ"נ פחות מכח"ש אי"ב שיעור אכילה כלל ע"כ ל"א אחשבי' למשווי דבר שאינו אוכל אוכל וע' שבת (קמ"ג.) דפירושין שאין בהם כוית חשיבי' מאכל בהמה הנה דאין עליו חורה אוכל לארס, וכ"ז בפחות מכח"ש אבל כאן לענין שיעור חלה בעושה עיסה: קב אש"ג דח"ב שיעור חלה מ"מ כיון דיש בו כוית טוב מועיל אחשבי' שיחשב כאלו ה' בו שיעור חלה דזה דמי לשו"פ דמהני לדידי שוי לי למשווי כאלו ה' שו' ה' סלעים ע"כ בזה גם ר"ל מודה, וכיון שנסתלק דחיית הגז"ל טוב י"ל כח"ש מעיקרא דטעמו של רע"ק דהט"ל מקב חלה הרי הוא חלה הטעם הוא מלך ח"ש, ושכן כוונת הירושלמי בפ"ב דחלה במה שדימהו לפירות שלא נגמרה מלאכתן, ולא עוד אלא שלע"כ ב' מימרום הירושלמי שחשנן הרי"ט לסותרות זא"ז [דלמסקנת הירושלמי פ"ד דחלה דטעמו של רע"ק משום דהוי כאומר פירות ערוגה זו מחוברין יהיו הרומה לכשיחלשו לית לי הסברא דח"ש, ולפ"ז אין הרומה חל עד שיחוסף. השיסה לשיעור חלה דהוי כאומר לכשיחלם השיעור, ואילו לירושלמי פ"ב דחלה דטעמו מלך ח"ש חל החלה מיי"כ ולפ"ז הק' שם בגאון ז"ל איך אויל הירושלמי פ"ב דחלה ל"פ הס"ד ולא לפי המסקנא עיי"ש]:

* שוב הראוני דגוף החידוש כתב בספר להם שמים רפ"ח דימא דכו"ט לכ"ע ח"ש אסור מה"ט, אך שם קאתי ע"ה מטעם אחר.

(*) רק אפשר מעורר רחמים (כ"כ"ל).